

UTJECAJ NAUTIČKOG TURIZMA NA RAZVOJ OBALNIH GRADOVA U SPLITSKO-DALMATINSKOJ ŽUPANIJI

Banović, Marijana

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:794431>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-04**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

DIPLOMSKI RAD

**UTJECAJ NAUTIČKOG TURIZMA NA RAZVOJ
OBALNIH GRADOVA U SPLITSKO-
DALMATINSKOJ ŽUPANIJI**

Mentor:

Prof. dr. sc. Želimir Dulčić

Studentica:

Marijana Banović

Split, kolovoz, 2016.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	4
1.1. Problem istraživanja.....	4
1.2. Predmet istraživanja	5
1.3. Istraživačke hipoteze.....	5
1.4. Ciljevi istraživanja.....	6
1.5. Metode istraživanja	6
1.6. Doprinost istraživanja.....	8
1.7. Struktura Diplomskog rada	8
2. TEORIJSKE ODREDNICE NAUTIČKOG TURIZMA.....	10
2.1. Definicija nautičkog turizma	10
2.2. Razvoj nautičkog turizma	11
2.3. Vrste nautičkog turizma.....	13
2.4. Luke nautičkog turizma	17
2.4.1. Pojam luke i marine	17
2.4.2. Kategorizacija luka u nautičkom turizmu u Hrvatskoj.....	19
2.4.3. Uloga i značenje luka nautičkog turizma u gospodarskom sustavu Hrvatske	22
2.4.4. Komplementarne djelatnosti u nautičkom turizmu.....	24
3. ANALIZA STANJA NAUTIČKOG TURIZMA U SPLITSKO-DALMATINSKOJ ŽUPANIJI	26
3.1. Prostorno–ambijentalni potencijali Splitsko–dalmatinske županije.....	26
3.1.1. Prometna povezanost.....	27
3.1.2. Opće karakteristike područja	28
3.2. Analiza postojećih luka nautičkog turizma na području Splitsko-dalmatinske županije	29
3.3. Prednost Splitsko-dalmatinske županije za razvoj nautičkog turizma	33
3.4. Swot analiza nautičkog turizma Splitsko-dalmatinske županije	36
4. REZULTATI EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA.....	39
4.1. Metodologija istraživanja.....	39
4.1.1. Opis anketnog upitnika	39
4.1.2. Vremenski i prostorni obuhvat istraživanja	40
4.2. Rezultati istraživanja	41
4.3. Testiranje hipoteza.....	46
ZAKLJUČAK	62
LITERATURA	64

SAŽETAK	68
SUMMARY	68
PRILOZI	70

1. UVOD

1.1. Problem istraživanja

Nikad prije u ljudskoj povijesti turizam nije imao toliki značaj koji ima danas. O tome najbolje govori razvoj mnogih vrsta turizma čiji broj iz dana u dan raste.

Statističke ili empirijske činjenice pokazuju da milijuni ljudi sudjeluju u turizmu. Osim statističkih, o toj pojavi govore i brojne druge, više ili manje egzaktne činjenice: kvalitativne, prostorne, ekonomske, geografske, psihološke i sl. prirode.¹

Nautički turizam samo je jedan od brojnih pojavnih oblika turizma i spada u skupinu tzv. selektivnih oblika turizma.

Selektivni turizam se može opisati kao odgovor na probleme u suvremenom turizmu uzrokovane masovnim "hard" turizmom i njegovom infrastrukturom. Selektivni oblici spadaju pod tzv "soft" turizam, koji se bazira na putovanjima koja nisu shematska i masovna, već individualizirana i prilagođena potrebama i željama pojedinca.²

Posljednja tri desetljeća nautički turizam javlja se kao jedan od najekspanzivnijih oblika turističke rekreacije, a time i turističkog prometa. Višestruki gospodarski značaj, brojni oblici (forme) u kojima se javlja, penetracija na novim dosad turistički neokupiranim prostorima zemlje, kao što su površine mora, rijeka i jezera, glavne su značajke tog po dimenzijama „novog“ i ekspanzivnog oblika turističkog prometa.³

U radu se istražuje utjecaj nautičkog turizma na razvoj obalnih gradova u Splitsko-dalmatinskoj županiji.

Jadransko područje Splitsko-dalmatinske županije obilježava tipična koso položena obala. Naglašeno razvedeni dio obale je prostor od Trogirskog zaljeva do Kaštelanskog zaljeva na čije se obale prostire Kaštelansko polje, kao jedina veća uravnjena površina. Podbiokovsko područje je strmih obala značajnije usječeno u kopno uz grad Omiš i uz grad Makarsku.

¹ Dulčić, A. (2002), Nautički turizam i upravljanje lukom nautičkog turizma, Sveučilište u Splitu, Split, str. 4

² Geić, S. (2011), Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu, Split, str. 222

³ Dulčić, A. (2002), Nautički turizam i upravljanje lukom nautičkog turizma, Sveučilište u Splitu, Split, str. 7

Akvatorij Splitsko-dalmatinske županije popunjavaju pretećito veći otoci (Šolta, Brač, Hvar i Vis).⁴

1.2. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja proizlazi iz problema istraživanja, odnosno istražit će se na koje konkretno načine nautički turizam pozitivno utječe na razvoj obalnih gradova.

Prije svega, opisat će se teorijske odrednice nautičkog turizma općenito, a zatim analiza stanja u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Putem anketnog upitnika dobit će se informacije o utjecaju nautičkog turizma od predstavnika i zaposlenika ACI marina u kojima će se provesti istraživanje, kao i od zaposlenika u gradskoj upravi gradova koji će biti obuhvaćeni istraživanjem. Nakon što se podaci statistički obrade, testiraju se hipoteze.

1.3. Istraživačke hipoteze

Hipoteza je specifična tvrdnja u obliku predviđanja, koja najčešće dovodi u odnos dvije varijable. Postavljanje hipoteze je zapravo privremeni, provizorni odgovor na pitanje koje istraživanjem treba odbaciti ili potvrditi. Kako bismo ostvarili ciljeve ovoga rada, postaviti ćemo hipoteze koje ćemo potvrditi ili opovrgnuti.⁵

U radu će biti postavljeno nekoliko hipoteza.

Temeljna hipoteza glasi:

H0 - Nautički turizam pozitivno utječe na razvoj obalnih gradova u Splitsko-dalmatinskoj županiji

Iz glavne hipoteze proizlaze sljedeće hipoteze:

H1- Nautički turizam pozitivno utječe na razvoj nautičke infrastrukture

⁴ Favro, S. i Kovačić, M. (2010), Nautički turizam i luke nautičkog turizma, Sveučilište u Splitu, Split, str. 83

⁵ Zelenika, R. (2002), Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka, str. 86

H2 - Nautički turizam pozitivno utječe na razvoj pratećih djelatnosti

H3 - Nautički turizam pozitivno utječe na povećanje stope zaposlenosti

Kako bi se navedene hipoteze mogle potvrditi ili opovrgnuti, provest će se anketa koja će biti poslana na adrese pojedinih ACI marina na području Splitsko-dalmatinske županije, kao i zaposlenicima u gradskim upravama gradova Splita, Trogira, Hvara, Vrbovske te Milne. Također, provest će se dubinski intervju sa zaposlenikom upravnog odjela za turizam i pomorstvo Splitsko-dalmatinske županije.

1.4. Ciljevi istraživanja

Nakon definiranja problema i predmeta istraživanja te istraživačkih hipoteza, mogu se definirati ciljevi istraživanja. Osnovni cilj rada u skladu je sa temeljnom hipotezom, a to je utvrditi načine na koje nautički turizam utječe na razvoj obalnih gradova u Splitsko-dalmatinskoj županiji.

Ostali ciljevi u ovome radu su:

- teorijski obraditi pojam nautičkog turizma
- analizirati stanje razvoja obalnih gradova u Splitsko-dalmatinskoj županiji s aspekta razvoja nautičkog turizma
- empirijski istražiti načine na koje nautički turizam utječe na razvoj obalnih gradova u Splitsko-dalmatinskoj županiji

1.5. Metode istraživanja

Diplomski rad je podijeljen na teorijski i empirijski dio. U teorijskom dijelu rada podaci će se prikupiti i analizirati koristeći relevantnu stručnu i znanstvenu literaturu (knjižnica Ekonomskog fakulteta i Internet).

Pritom će se koristiti sljedeće metode:

- Metoda analize - raščlanjivanje složenih pojmova, sudova i zaključaka na njihove jednostavnije sastavne dijelove te izučavanje svakog dijela za sebe i u odnosu na druge
- Metoda deskripcije - postupak opisivanja predmeta ili pojava odnosno postupak izgleda i osobina predmeta ili tijeka razvoja pojava
- Metoda komparacije – postupak uspoređivanje istih ili srodnih činjenica, pojava, procesa i odnosa, odnosno utvrđivanje njihove sličnosti u ponašanju i intenzitetu i razlika među njima. Ova metoda omogućava istraživačima da dođu do raznih uopćavanja, novih zaključaka koji obogaćuju spoznaju
- Induktivna metoda – do zaključka o općem sudu dolazi se na temelju posebnih ili pojedinačnih činjenica koje se obuhvaćaju dosljednom i sistematskom primjenom induktivnog načina zaključivanja. Polazi se od izučenog prema neizučenom, odnosno od većeg broja pojedinačnih pojava rade se uopćavanja. Ukratko, induktivna metoda se temelji na postupku zaključivanja od pojedinačnog prema općem
- Deduktivna metoda - temelji se na dedukciji, odnosno na zaključivanju od općih sudova ka pojedinačnim ili ka drugim općim sudovima. Ona služi u znanosti posebice za objašnjavanje činjenica i zakona, zatim predviđanja budućih događaja, otkrivanju novih činjenica i zakona, provjeravanju hipoteza te za znanstveno izlaganje. Deduktivni način zaključivanja je u potpunosti sustavno i dosljedno primijenjen u deduktivnoj metodi. Za provođenje deduktivne metode pretpostavlja se poznavanje općih stavova, znanja na temelju kojih se shvaća ono pojedinačno. Iz deduktivne metode, kao njen razvijeniji oblik proizašla je aksiomska metoda. Ona se zasniva na činjenicama ili načelima koji ne zahtijevaju dokazivanje jer su izravno očiti.⁶

Empirijsko istraživanje provest će se pomoću metode anketiranja (metoda kojom se na temelju anketnog upitnika istražuju i prikupljaju podaci, informacije, stavovi i mišljenja o predmetu istraživanja).

Anketni upitnik biti će poslan na adrese pojedinih ACI marina na području Splitsko-dalmatinske županije, kao i zaposlenicima u gradskim upravama gradova Splita, Trogira, Hvara, Vrbovske te Milne, a istraživanje će biti provedeno kroz travanj i svibanj 2016.godine. Pitanja će biti formulirana na način da se u potpunosti odgovori na postavljene

⁶ Zelenika, R. (2000), Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela, Rijeka, str. 323-384

istraživačke hipoteze. Obrada rezultata biti će napravljena nakon što se prikupe potrebni podaci, te će biti obrađeni uz pomoć programa Microsoft Office Excel i statističkog programa SPSS. Rezultati provedene ankete biti će prikazani tabelarno i grafičkim prikazima.

1.6. Doprinos istraživanja

Doprinos istraživačkog rada zasigurno može koristiti boljem i detaljnijem pregledu cjelokupnog nautičkog područja Splitsko-dalmatinske županije. Kao takav pomoći će budućim turističkim istraživanjima i potencijalnim projektima koji su svojom tematikom usmjereni na opisanu destinaciju. Nadalje, doprinos će biti sagledavanje utjecaja razvoja nautičkog turizma na razvoj obalnih gradova promatrano sa aspekta razvoja infrastrukture, razvoja pratećih djelatnosti i povećanja stope zaposlenosti. U radu će biti obrađene osnovne značajke o nautičkom turizmu, te će se izraditi anketni upitnik koji će biti poslan na adrese pojedinih ACI marina na području Splitsko-dalmatinske županije, kao i zaposlenicima u gradskim upravama gradova Splita, Trogira, Hvara, Vrbovske te Milne.

Nakon ankete, rezultati će biti prikazani grafikonima i tablicama, te će se kroz provedeno istraživanje imati bolji uvid u to područje nautičkog turizma. Analizom i istraživanjem potražiti će se odgovori na koje načine nautički turizam utječe na razvoj obalnih gradova.

1.7. Struktura Diplomskog rada

Diplomski rad podijeljen je na pet međusobno povezanih dijelova, uključujući uvod i zaključak.

Uvod rada govori o problemu koji će se istraživati, predmetu istraživanja, te ciljevima istraživanja. Zatim se postavljaju hipoteze, koje će se kroz rad potvrditi ili opovrgnuti, te se navode metode, znanstveni doprinos i struktura rada.

U drugom dijelu objašnjava se pojam nautičkog turizma, njegov razvoj, vrste te luke nautičkog turizma i to korištenjem različitih teorijskih izvora.

Treći dio obuhvaća analizu stanja nautičkog turizma u Splitsko-dalmatinskoj županiji, uključujući prostorne odrednice, analizu postojećih luka, prednost područja u razvoju nautičkog turizma, kao i SWOT analizu (sagledavaju se snage i slabosti, te prilike i prijetnje nautičkog turizma Splitsko-dalmatinske županije).

U četvrtom dijelu opisuju se rezultati koji su prikupljeni anketnim upitnikom, te obrađeni uz pomoć programa Microsoft Office Excel i statističkog programa SPSS. Na temelju obrađenih podataka, dolazi se do zaključka, odnosno prihvatanja tj. odbacivanja hipoteza. Nakon toga navedena su ograničenja istraživanja.

U posljednjem dijelu rada donijet će se zaključak na temelju onoga što je obrađeno u diplomskom radu, kao i rezultata istraživanja.

Iza svega slijedi sažetak na hrvatskom i engleskom jeziku, popis literature koja je korištena u radu, te pregled slika, tablica i anketnog upitnika.

2. TEORIJSKE ODREDNICE NAUTIČKOG TURIZMA

2.1. Definicija nautičkog turizma

Sam se pojam, nautički turizam, može definirati na više načina. Najbitnije je da se definicijom istakne njegovo značenje za odmor i rekreaciju pomoću korištenja sportskih brodova ili tzv. „male flote“. To je ujedno, i razlog da ga različito definiraju i shvaćaju pojedini autori koji su se bavili problematikom nautičkog turizma.

Jedni daju prednost sportskim sadržajima, pa ga svrstavaju u sportski turizam, drugi ga uspoređuju i izjednačavaju s maritimim turizmom, a neki ga poistovjećuju sa jahting turizmom (razlog tome jest što se danas u međunarodnoj komunikaciji sve više koristi pojam *yachting tourism* naspram *nautical tourism*).

Međutim, svi oni polaze od rekreacije i razonode na plovnom objektu i vodi, kao temeljnom motivu turističkog putovanja.⁷

Nautički turizam u odnosu na kupališni i druge vrste turizma, se razlikuje po specifičnim uslugama, koje se turistima-nautičarima pružaju u lukama nautičkog turizma i plovnim objektima.

Turističke usluge u nautičkom turizmu su:

1. iznajmljivanje veza u lukama nautičkog turizma za smještaj plovnih objekata i turista–nautičara koji borave na njima,
2. iznajmljivanje plovnih objekata s posadom ili bez posade, s pružanjem ili bez pružanja usluga smještaja, radi odmora, rekreacije i krstarenja turista–nautičara (charter, cruising),
3. usluge upravljanja plovnim objektom turista–nautičara,
4. prihvat, čuvanje i održavanje plovnih objekata na vezu u moru i suhom vezu,
5. usluge oprkrbe turista–nautičara (vodom, gorivom, namirnicama itd.),
6. uređenje i pripremanje plovnih objekata,
7. davanje različitih informacija turistima–nautičarima,

⁷ Šamanović, J. (2002), Nautički turizam i management marina, Visoka pomorska škola u Splitu, Split, str. 54

8. druge usluge za potrebe nautičkog turizma.⁸

Iako se pojam nautički turizam koristi u svakodnevnom životu, još uvijek ne postoji njegova opće prihvaćena definicija, stoga je njegov obuhvat potrebno utvrditi ovisno o svrsi njegovog razmatranja. U svrhu određenja obuhvata Strategije razvoja nautičkog turizma Republike Hrvatske, kao najprihvatljivije polazište uzeto je određenje nautičkog turizma definirano u Zakonu o turističkoj djelatnosti koje glasi: „Nautički turizam je plovidba i boravak turista-nautičara na plovnim objektima i u lukama nautičkog turizma radi odmora i rekreacije“.

Pojedini autori zaključuju da se nautički turizam smatra vrstom turizma, neki ga smatraju posebnim oblikom turizma, neki ga ubrajaju u selektivne vrste turizma, no nautički turizam je pojava koja iz selektivne vrste turizma postaje masovni turistički fenomen, a uzrok tome je njegovo prostorno široko djelovanje te to što nije vremenski omeđen na tzv. ljetnu sezonu. S obzirom na dobnu strukturu nautičara i porast slobodnog vremena, nautički turizam je sve manje ovisan o ljetnoj sezoni.

Može se zaključiti da je nautički turizam masovni (u njemu sudjeluje mnogo osoba), aglomeracijski (jer je koncentriran na određenim mjestima), mobilan (jer je temeljen na plovidbi) i, s obzirom na ukupnu potrošnju nautičara, da je u određenoj mjeri ekskluzivan.⁹

2.2. Razvoj nautičkog turizma

Prvi počeci nautičkog turizma usko su vezani uz nautičke sportove jedrenje i veslanje, dok je rađanje suvremenog nautičkog turizma u svezi s prvim kružnim putovanjima, koja su organizirana polovicom 19. stoljeća. U razdoblju između dva svjetska rata, sve više ljudi počinje ploviti iz „zabave.“ Sve do kraja Drugog svjetskog rata maritivna turistička kretanja ne mogu se smatrati posebnim vidom turizma, jer nemaju masovni karakter. Pojavom plastičnih masa i njihovom primjenom u brodogradnji, pojeftinila se izgradnja plovila te ih učinila pristupačnim širokim slojevima pučanstva. Uz to, životni standard i slobodno vrijeme toliko su uznapredovali da poklonici nautičkog turizma sve više traže udobnija i komfornija plovila.

⁸ Borić, A., (2014), Zakon o pružanju usluga u turizmu. [Internet], <raspoloživo na: <http://www.zakon.hr/z/343/Zakon-o-pru%C5%BEanju-usluga-u-turizmu>>, [pristupljeno 05.05.2016].

⁹ Favro, S. i Kovačić, M. (2010), Nautički turizam i luke nautičkog turizma, Sveučilište u Splitu, Split, str. 119

U razvitku nautičkog turizma, svakodnevno se javljaju novi oblici, sadržaji i sudionici. Uz tradicionalnu turističku plovidbu prakticiraju se nove aktivnosti, kao što su: sportski ribolov, podvodno fotografiranje, sportska natjecanja, razgledavanje povijesno–kulturnih spomenika i sl. Turisti–nautičari sve duže borave u lukama nautičkog turizma i tamo koriste različite sadržaje i usluge.¹⁰

Iz dinamike dosadašnjeg turističkog razvitka turizma i trendova kretanja, vidljivo je, da nautički turizam ima iznadprosječnu dinamiku razvitka. Postaje jedan od najperspektivnijih oblika turističke djelatnosti. Brojni prirodni, društveno-ekonomski, tehničko-tehnološki, kulturni, zdravstveni i drugi činitelji uvjetovali su veliku koncentraciju nautičko-turističkih zbivanja u vodenim prostorima pojedinih regija i područja. Posebno je izražen razvitak nautičkog turizma uz obale Europe, Sjeverne Amerike, Japana, Hong-Konga, Australije i otoka južnog Pacifika.¹¹

U Hrvatskoj je moguće pratiti razvoj nautičkog turizma od 1870. godine kada su organizirani prvi izleti turista u hrvatskim primorskim mjestima. Broj posjetitelja brodovima raste, a u 20. stoljeću javljaju se i prvi jahtaši. Nakon Drugog svjetskog rata intenzivnije se razvija domaća flota namjenjena međunarodnom krstarenju, međutim, nedovoljno za učešće u svjetskoj floti. Tradicionalnu prisutnost nautičkog turizma na hrvatskoj obali potvrđuje i veliki broj luka i lučica. Mnoge turističke organizacije razvijale su vlastiti plovni park, te se postupno obnavlja i hrvatska mala flota. Ipak, pravi razvoj počinje tek sredinom šezdesetih godina 20. stoljeća kada su na hrvatskoj jadranskoj obali izgrađene 4 marine sa 150 vezova i ostvaren promet s više od 1.500 inozemnih plovila.¹²

¹⁰ Šamanović, J. (2002), Nautički turizam i management marina, Visoka pomorska škola u Splitu, Split, str. 157

¹¹ Ibid., str. 159.

¹² Favro, S. i Kovačić, M. (2010), Nautički turizam i luke nautičkog turizma, Sveučilište u Splitu, Split, str. 137

2.3.Vrste nautičkog turizma

Pod utjecajem ubrzanog razvoja i brzih promjena u potražnji, došlo je do razvoja novih oblika ili vrsta nautičkog turizma. Javljanju se novi sadržaji i tendencije koje mu mijenjaju tijek i strukturu, te sve više postaje masovni pokret kompleksne i heterogene strukture, iz čega proizlaze mnogobrojni elementi drugih vrsta turizma (sportski, izletnički, zdravstveni, ribolovni, kupališni i dr.). Postoji više kriterija prema kojima možemo dijeliti nautički turizam. Najrelevantniji su: veličina plovila, vlasništvo broda, motiv plovidbe i dr.

Prema veličini plovila razlikuje se:

- “Veliki” ili brodski nautički turizam, koji se obavlja na trajektima, lebdjelicama, putničkim, putničko-teretnim i hidrokrilnim brodovima;
- “Mali” nautički turizam, koji se obavlja na različitim vrstama manjih plovila, kao što su čamci, jedrilice, jahte, gliseri, skuteri, kajaci, splavi i druga slična plovila.

Prema vlasništvu plovila razlikuje se:

- Nautički turizam u vlastitom ili klubskom plovilu;
- Nautički turizam u unajmljenom plovilu na određeno vrijeme (charter).

Prema motivu plovidbe razlikuje se:

- Rekreativski nautički turizam;
- Sportski nautički turizam;
- Ribolovni nautički turizam.

Prema organizaciji plovidbe, razlikuje se:

- Nautički turizam individualnog tipa organizacije;
- Nautički turizam grupnog tipa organizacije (flotila cruise).¹³

Još neke od podjela nautičkog turizma su:

Prema itinerarima (planu plovidbe) razlikujemo nautički turizam:

- U zatvorenim morima, rijekama i jezerima;
- Prekomorski i oceanski – lokalni;
- Nacionalni;
- Međunarodni.

¹³ Šamanović, J. (2002), Nautički turizam i management marina, Visoka pomorska škola u Splitu, Split, str. 105

Prema svrsi plovidbe:

- Izletnički;
- Krstarenje i jedrenje;
- Plovidba radi športa i razonode;
- Podvodna plovidba;
- Kombinirani i brzi turistički prijevoz.

Prema sektorima razlikuje se:

- Obalni;
- Kupališni (razna plovila-vozila za rekreaciju i šport na moru na nožni, ručni ili motorni pogon);
- Nautički kamping;
- Ladanjski (boravišni) u turističkim lukama;
- Nautički turizam na otvorenim morima i oceanima – otočni.¹⁴

Nadalje, Šamanović (2002) u svojoj knjizi napominje da nema preciznih razgraničenja između ovih podvrsta nautičkog turizma, jer se pojedini sadržaji i motivi javljaju u više njih. Ovisno koji motivi i sadržaji prevladavaju može se izvršiti odgovarajuće razvrstavanje.

Veliki ili brodski nautički turizam može se podijeliti na:

- Kružna putovanja i izlete;
- Pružanje ugostiteljskih usluga (smještaj, hrana, piće na brodu privezanom uz obalu).

Pod **kružnim putovanjem** ili **krstarenjem** podrazumijeva se prijevoz ljudi brodom po unaprijed određenom voznom redu i programu (itineraru), niza raznih sportskih, zabavnih, zdravstvenih i drugih aktivnosti i usluga, koje se pružaju putnicima na turističkom putovanju u svrhu odmora, zabave i rekreacije.

Prijevoz putnika na kružnim putovanjima i izletima se može organizirati na teretno-putničkim brodovima i turističkim brodovima.

Početak sedamdesetih godina, usporedno sa razvojem trajektnih prijevoznih usluga, dolazi sve više do izražaja nove turističko-prijevozne usluge koje se vrše na turističkim brodovima u vidu krstarenja i izleta. Te usluge nastaju kao rezultat razvoja masovnog turizma i zračnog

¹⁴ Luković, T.: Nautički turizam, defniranje i razvrstavanje, EKONOMSKI PREGLED, 58 (11) 689-708 (2007)

prometa. Naime, nakon Drugog svjetskog rata zračni je promet potpuno potisnuo pomorski, stoga su vlasnici luksuznih putničkih brodova (posebno prekooceanskih) bili prisiljeni tražiti nove poslove na drugim tržištima. Tada se javljaju kružna putovanja i izleti, kao najpogodniji poslovi za brojne nezaposlene putničke brodove. Kružna putovanja su vrlo složen turistički proizvod koji se sastoji od vrhunskih brodarskih, lučkih i drugih prijevoznih usluga koje su neophodne za oblikovanje delikatnog turističkog proizvoda kao što je kružno putovanje, koje ujedno predstavlja najkonkurentniji i najrentabilniji dio turističke ponude.

Kružna putovanja mogu se podijeliti prema trajanju i području plovidbe.

Prema trajanju, kružna putovanja mogu biti: **kratka i duga kružna putovanja**.

Prema području plovidbe razlikuju se: **unutrašnja, obalna, otočna i oceanska**.

Kratka kružna putovanja uglavnom traju do 21 dan (najčešće 7 ili 14 dana).

Duga kružna putovanja traju od 21 dan do nekoliko mjeseci. Kružna putovanja kraća od 24 sata smatraju se **izletima**.

Pod **unutrašnjim krstarenjem** podrazumijeva se turistička navigacija na rijekama, jezerima i kanalima (npr. krstarenja na Rajni, Dunavu, Temzi, Coloradu, Amazoni i dr.).

Obalna krstarenja su po pravilu kratka, a najčešće se organiziraju od strane lokalne turističke agencije na ograničenom akvatoriju. Svrha im je obilazak lokalnih znamenitosti i zabava, uz uživanje lokalnih specijaliteta i pića (npr. u lukama Sydneya, New Yorka, Amstrdama, Londona organiziraju se turistička krstarenja koja traju nekoliko sati tako da gosti imaju dobar pregled grada).

Otočka krstarenja su jako popularna na pojedinim akvatorijima koji imaju atraktivne otočke skupine pogodne za krstarenje, a traju jedan ili više dana, ovisno o broju otočkih postaja (npr. otočka krstarenja Kanarskim, Bahamskim, Sejšelskim i grčkim otocima, kao i hrvatskim Kornatima atraktivna su zbog izvanredne ljepote).

Oceanska krstarenja mogu biti kratka i duga. Kratka krstarenja traju do 21 dan (najčešće 7 ili 14 dana), a duga više dana. Osim tradicionalnog krstarenja brodom, u posljednje vrijeme sve je popularniji oblik krstarenja u koja je uključen i zrakoplov kao prijevozno sredstvo (npr. putnici lete zrakoplovom od kuće do ukrajne luke, da bi se nakon što je krstarenje završilo ponovno vratili zrakoplovom kući).

Iako se brod teško može zamisliti kao **ugostiteljski objekt**, on pod određenim okolnostima može vršiti tu funkciju. U tom smislu nosi prepoznatljiv naziv **botel**. Može se koristiti za smještaj gostiju ili kao kavana, bar, kockarnica i za slične namjene. Boteli se najčešće koriste u turističkoj sezoni, prilikom održavanja velikih sajmova i drugih većih manifestacija, kako bi se riješio problem smještaja povećanog prirasta gostiju. Za te se prilike koriste relativno dobro očuvani putnički ili turistički brodovi, koji zbog jake konkurencije zračnog prometa nisu rentabilni za linijsku ili turističku plovidbu. Osim privremenog korištenja, boteli se mogu koristiti kao trajni hotelsko-ugostiteljski objekti na područjima kod kojih je profitabilnije preurediti i adaptirati putnički brod, nego graditi hotel (npr. najveći, stalno korišteni boteli nalaze se na jezeru Srinagar u Kašmiru – Indija, Hong Kongu i obalama zaljeva Dala na Islandu).

Mali nautički turizam novi je tip pomorskog prometa sa vrlo složenom morfologijom, te je u današnje vrijeme prevladavajući oblik nautičkog turizma. Karakteriziraju ga različite vrste manjih plovila kao što su jedrilice, gliseri, jahte, čamci te ostala plovila za zabavu, sport i rekreaciju. Realizira se u vidu **zabavne navigacije** (veslanje, jedrenje, splavarenje, rafting i kajakašenje na divljim i mirnim vodama itd.) i **sportsko-natjecateljskog** nautičkog turizma (regatna natjecanja, natjecanja kajakaša na divljim i mirnim vodama i sportsko-natjecateljski ribolov).

Turista-nautičar kao učesnik turističko-nautičkih kretanja, može se pojaviti u nekoliko oblika ili odnosa i to u:

- vlastitom plovilu i vlastitom navigacijom,
- vlastitom plovilu i navigacijom koju prepušta stručno osposobljenoj posadi,
- unajmljenom plovilu i vlastitom navigacijom,
- unajmljenom plovilu i navigacijom koju prepušta stručno osposobljenoj posadi.

U Hrvatskoj se posljednjih petnaestak godina razvija posebna vrsta krstarenja, a radi se o višednevnim ili izletničkim **krstarenjima** na tipičnim hrvatskim motornim jedrenjacima. Takvi su brodovi vrlo kvalitetno opremljeni i prilagođeni za duži boravak gostiju na brodu. Sve veće zanimanje za takvom vrstom turizma može se opravdati u zanimljivosti da se na plovnom objektu uz uslugu pomorskog prijevoza nude i razne ugostiteljske, zabavne i kulturne usluge. Posebnost malim krstašima daje znatno dulji kontakt s Hrvatskom u cjelini,

jedinstveni ambijent malog (često drvenog) broda te fizička blizina mora. Relativno mali broj gostiju na malim krstašima, pružateljima usluga omogućuje prilagodbu i ispunjavanje individualnih zahtjeva i želja turista. Također, na takvim turama goste se izlaže autohtonoj gastronomskoj ponudi, ali i mogućnostima sudjelovanja u lokalnim običajima.¹⁵

2.4. Luke nautičkog turizma

Nautički turizam nerazdvojivo je povezan s lukama nautičkog turizma koje su kao objekti nautičkog turizma u funkciji pružanja usluga nautičarima i njihovim plovilima.

Nautički turizam potencira značenje luka nautičkog turizma kao pokretača razvoja lokalnoga gospodarstva, kao novu razvojnu gospodarsku šansu. Jer, one danas postaju činiteljima razvoja ne samo djelatnosti povezanih uz nautički turizam, kao što su to charter, ronilački turizam, regate, sajmovi i drugo, već i drugih više ili manje povezanih djelatnosti.

2.4.1. Pojam luke i marine

Luka nautičkog turizma definira se kao turistički objekt koji u poslovnom, prostornom, građevinskom i funkcionalnom pogledu čini cjelinu ili u okviru šire prostorne cjeline ima izdvojen dio i potrebne uvjete za nautički turizam i turiste nautičare. Dakle, te se luke smatraju posebnim poslovnim objektom smještenim na pomorskom dobru, ili izvan njega.¹⁶

Luke nautičkog turizma u Hrvatskoj regulirane su Pravilnikom o razvrstavanju i kategorizaciji luka nautičkog turizma (NN 142/99, 68/07), kao i nizom dopuna toga pravilnika. Tim Pravilnikom definirani su opći i posebni minimalno tehnički i drugi uvjeti luka nautičkog turizma. Prema njemu luka nautičkog turizma mora ispunjavati sljedeće opće i posebne minimalne uvjete.

Opći minimalni uvjeti odnose se na:

¹⁵ Matković, J., Pranić, LJ. (2009), Zanemareni segment turizma RH: Tuzemna višednevna krstarenja malim plovilima - preliminarno istraživanje

¹⁶ Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji luka nautičkog turizma (NN, 142/99), članak 2. stavak 1.

- ispravnost i funkcionalnost uređaja i opreme,
- opskrbu električnom energijom,
- opskrbu higijenski ispravnom vodom,
- usluge koje se pružaju u luci,
- prostorije za osobnu higijenu turista-nautičara,
- uređaje i opremu za zaštitu okoliša,
- protupožarnu zaštitu,
- zaposlenike i
- prostorije za osobnu higijenu zaposlenika.

Posebne minimalne uvjete moraju ispunjavati pojedine luke nautičkog turizma ovisno o vrsti luke, a oni se odnose na:

- obvezatnu strukturu uređaja i opreme,
- minimum usluga koje se u luci moraju pružati,
- minimum nadopunjujućih usluga (trgovačkih, ugostiteljskih i drugih) koje luka mora osigurati turistima-nautičarima.

Pravilnikom se luke nautičkog turizma razvrstavaju kao:

1. Sidrište
2. Odlagalište plovnih objekata
3. Suha marina
4. Marina.¹⁷

Sidrište je dio vodenoga prostora pogodan za sidrenje plovnih objekata u zaštićenoj uvali. Ono je dio vodenog prostora s opremom za privez plovnih objekata u prirodnoj zaštićenoj uvali. Sidrišta nisu opremljena komercijalnom infrastrukturom, što znači da bi uvođenje komunalnih usluga na lokacijama pojedinih sidrišta pridonijelo njihovoj komercijalizaciji. Umjetna zaštita sidrišta izgradnjom valobrana nije dopuštena, bez razlike na površinu akvatorija u uvali. Posebni uvjeti regulirani Pravilnikom koje sidrište mora imati jesu

¹⁷ Favro, S. i Kovačić, M. (2010), Nautički turizam i luke nautičkog turizma, Sveučilište u Splitu, Split, str. 120

sljedeći: - dio vodenog prostora pogodan za sidrenje plovniha objekta i
- jedan uređen interventan privez s opremom za privez plovnoga objekta.¹⁸

Odlagalište plovniha objekata je dio kopna ograđen i uređen za pružanje usluga odlaganja plovniha objekata na suhom te pružanje usluga transporta, spuštanja u vodu i dizanja iz vode plovniha objekata.

Suha marina je dio obale ili kopna posebno ograđen i uređen za pružanje usluga čuvanja plovniha objekata, te pružanje usluga transporta plovnoga objekta u vodeni prostor i iz njega do suhe marine.

Marina je dio vodenog prostora i obale posebno izgrađen i uređen za usluge veza i čuvanja plovniha objekata, te za smještaj turista nautičara u plovnim objektima ili u smještajnim objektima marine. U marinama se pružaju i druge uobičajene usluge turistima nautičarima, pa i servisiranje i održavanje plovniha objekata.¹⁹

2.4.2. Kategorizacija luka u nautičkom turizmu u Hrvatskoj

Prema članku 22. Pravilnika o razvrstavanju i kategorizaciji luka nautičkog turizma *kategorija marine* utvrđuje se ovisno o ispunjavanju uvjeta propisanih Pravilnikom za pojedinu kategoriju: kvaliteti opreme i uređenja, standardu usluga, raznovrsnosti dopunjujućih usluga koje se turistima pružaju u marini, kao i ostalih usluga i sadržaja na raspolaganju turistima u neposrednoj blizini marine, te kvaliteti održavanja marine u cjelini. Kategorije Marine označavaju se sidrima, a vrste marina kategoriziraju se u sljedeće kategorije:

1. dva sidra,
2. tri sidra,
3. četiri sidra,
4. pet sidara.

Prema članku 24. Pravilnika o razvrstavanju i kategorizaciji luka nautičkog turizma *Vrste i kategorije luka nautičkog turizma* označavaju se standardiziranim pločama.

¹⁸ Luković, T., Bilić, M. (2007). Luke nautičkog turizma u Hrvatskoj i strategija lokalnog razvoja. *Naše more*, str. 115

¹⁹ Ibid., str. 116

Na standardiziranoj ploči navodi se naziv vrste i to za:

1. vrstu Sidrište: SIDRIŠTE,
2. vrstu Odlagalište plovni objekata: ODLAGALIŠTE PLOVNIH OBJEKATA,
3. vrstu Suha marina: SUHA MARINA,
4. vrstu Marina: MARINA.

Pored naziva vrste MARINA na ploči navodi se i odgovarajući broj sidara kao oznaka kategorije.

Standardizirane ploče moraju biti izrađene od visokopoliranog nehrđajućeg čelika, na kojem je otisnuto tamnoplavo polje, na način da ono ostaje u okviru od neobojanog visokopoliranog nehrđajućeg čelika. Na ploči za vrstu marina je uz gornji rub u sredini u zlatnoj boji oznaka kategorije – sidra, a ispod toga naziv vrste luke nautičkog turizma odnosno za luke koje se ne kategoriziraju samo naziv vrste luke, u boji od visokopoliranog čelika. Uz donji rub je ispisano: REPUBLIKA HRVATSKA — MINISTARSTVO TURIZMA u boji od visokopoliranog čelika (dalje u tekstu: Ministarstvo). Ploča je veličine 400 x 300 mm.

Propisane standardizirane ploče o svom trošku pribavljaju pravne i fizičke osobe koje posluju u lukama nautičkog turizma od proizvođača po vlastitom izboru. U luci nautičkog turizma, na vidnom mjestu, mora biti istaknuta standardizirana ploča s nazivom vrste u koju je razvrstana luka nautičkog turizma.²⁰

Način razvrstavanja i kategorizacije luka nautičkog turizma:²¹

- Svaka luka nautičkog turizma razvrstava se i kategorizira pojedinačno.
- Luka nautičkog turizma razvrstava se sukladno članku 6. Pravilnika o razvrstavanju i kategorizaciji luka nautičkog turizma, a kategorizira sukladno uvjetima iz članka 23. Pravilnika o razvrstavanju i kategorizaciji luka nautičkog turizma.
- Zahtjev za razvrstavanje i kategorizaciju vrste marina podnosi se Ministarstvu.

²⁰ Narodne novine, 2008. *PRAVILNIK O RAZVRSTAVANJU I KATEGORIZACIJI LUKA NAUTIČKOG TURIZMA*. Zagreb: Narodne novine, d.d. 72/08.

²¹ Narodne novine, (2008), Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji luka nautičkog turizma. [Internet], <raspoloživo na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_72_2402.html>, [pristupljeno 27.05.2016].

- Zahtjev za razvrstavanje vrsta: Sidrište, Odlagalište plovnih objekata i Suha marina podnosi se Uredu državne uprave u županiji, odnosno upravnom tijelu Grada Zagreba nadležnom za poslove turizma prema mjestu sjedišta luke nautičkog turizma.
- Uz zahtjev iz odredbi stavka 3. i 4. Pravilnika o razvrstavanju i kategorizaciji luka nautičkog turizma prilažu se odgovarajući podaci o pravnoj odnosno fizičkoj osobi koja posluje lukom nautičkog turizma i podaci o luci nautičkog turizma.

Postupak kojim se utvrđuje vrsta i kategorija marine provodi povjerenstvo Ministarstva kojeg čine najmanje dva člana.

Članove povjerenstva imenuje ministar turizma.

Postupak kojim se utvrđuju vrste: Sidrište, Odlagalište plovnih objekata i Suha marina provodi povjerenstvo Ureda državne uprave u županiji ili Ureda Grada Zagreba kojeg čine najmanje dva člana. Članove povjerenstva imenuje čelnik ureda.

Osnovne elemente kategorizacije luka nautičkog turizma u smislu osnovnih kriterija prikazat će se u sljedećoj tablici.

Tablica 1. Elementi kategorizacije luka nautičkog turizma

OPĆI MINIMALNI UVJETI	UREĐENJE I OPREMA	USLUGE
<p>Lokacija i stupanj izgrađenosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaštita okoliša • sigurnost plovila i ljudi • opskrba vodom • odvod • uklanjanje otpadnih tvari • sanitarna opremljenost • izgrađeni vezovi** • protupožarna oprema** • rasvjeta** • lučka rasvjeta i oznake** 	<p>Lokacija</p> <ul style="list-style-type: none"> • pristup i prometna povezanost • kopneni prostor • usluge prehrane i pića • trgovine • servisi i oprema • ostali objekti • usluge smještaja • vodoopskrba • elektroopskrba • higijena i čistoća • pogodnosti za goste • prostori za osoblje • prostor na kopnu za odlaganje min. 50% plovila* • Yacht club* 	<p>Usluge</p> <ul style="list-style-type: none"> • prijem i čuvarska služba • održavanje sanitarnih i ostalih prostora • zaštita gostiju • servisne i ugostiteljske usluge i usluge trgovine • znanje stranih jezika • pogodnosti za goste • izgled osoblja* • iznajmljivanje jahti*

Izvor: Luković, T., Bilić, M. (2007): Luke nautičkog turizma u Hrvatskoj i strategija lokalnog razvoja, *Naše more*, str. 120.

2.4.3. Uloga i značenje luka nautičkog turizma u gospodarskom sustavu Hrvatske

Važan čimbenik u razvitku i unapređenju nautičkog turizma jesu prirodni uvjeti te materijalna osnova, resursi i tekuća investicijska izgradnja. Pri tome jedan od osnovnih zadataka infrastrukturne izgradnje je izgradnja odgovarajućih turističkih luka. Da bi luke nautičkog turizma ispunile sve zahtjeve korisnika, moraju omogućiti pružanje osnovnih i dodatnih usluga koje su, neposredno ili posredno, vezane s korisnicima usluga. Te usluge su usluge koje se pružaju sudionicima u nautičkom turizmu, te usluge plovnim jedinicama. Nautičkom turizmu dugo nije pridavano adekvatno značenje u oblikovanju turističke ponude, a glavna odrednica turističkog razvoja bila je izgradnja konvencionalnih smještajnih kapaciteta i orijentacija na masovni turizam. Karakteristika turističke potražnje danas jest orijentacija na individualizam, upoznavanje ambijentalnih vrednota, avanturizam. Da bi se udovoljilo tim zahtjevima tržišta, potrebno je razvijati nautički turizam kao najperspektivniji, s obzirom na idealne prirodno-zemljopisne i maritimne uvjete. Prema nekim procjenama – nautički turizam u Hrvatskoj ima najveće perspektive za razvoj i zbog mogućnosti zadovoljavanja turističkih potreba gostiju iz visoko razvijenih zemalja Europe.²²

U pripremi ponude i prihvatu nautičkih turista trebaju integrirano sudjelovati raznoliki činitelji. To predstavlja jedan novi marketing pristup u smislu ponude, raznolikosti, discipline u radu, kako marina, tako i trgovina. Upravo taj marketing pristup predstavlja osnovicu za daljnji razvoj nautičkog turizma i gospodarstva Hrvatske. Takvim pristupom moguće je znatno povećati udio nautičkog turizma u ukupnom turističkom prometu pa i u ukupnom gospodarstvu, a posredni učinci takve politike ogledali bi se i u rastu poduzetništva u primorskim mjestima smještenim uz luke nautičkog turizma. Posebno pravno pitanje u postupku upravljanja, održavanja i zaštite pomorskog dobra jest participacija lokalne samouprave. Morska obala i lučice predstavljaju životni interes gradova i općina koje su tradicionalno njima upravljale. U kontekstu globalizacije, tržišnih zbivanja i promjena, kratkoročnu i dugoročnu politiku razvoja hrvatskog turizma, a posebice nautičkog treba razmatrati kao viziju novog sustava, izgrađenih novih odnosa temeljenih na vlastitim vrijednostima, ali i na međunarodno transparentnim kriterijima i pravilima. Razvojna i poslovna djelotvornost sadržana je u paradigmi održivog razvoja, pri čemu težište u razvoju

²² Vuković, I. (2000), Međunarodna ekonomija i turizam, Zagreb, str. 209

nautičkog turizma treba pomaknuti s točke destrukcije prostora, njegovom nekontroliranom izgradnjom na točku sustavnog i ciljanog planiranja razvoja.²³

Nekontroliranom i neosmišljenom izgradnjom luka nautičkog turizma i njihovih pratećih objekata infrastrukture i suprastrukture u prirodno osjetljivom prirodnom području, često se zauvijek gube i obezvređuju neizmjerne estetske vrijednosti krajolika. Kad je u pitanju izgradnja marina, potreban je veliki oprez pri raspolaganju obalnim prostorom, koji je vrijedniji sto ga manje ima.

Ukoliko se nautički turizam želi uspješno razvijati mora postati najveći promotor zaštite okoliša. Potrebno je izbjegavati veliku koncentraciju luka nautičkog turizma na uskom obalnom prostoru jer je zagađenje mora teže kontrolirati. Nekontrolirano bavljenje sportskim ribolovom i raznim drugim podvodnim aktivnostima može biti opasno za biološki život i povijesno-kulturna blaga u moru. Zato se mora voditi računa i o tom pitanju.

Analizirajući gospodarski razvoj, kao činitelja turističkog, posebno nautičkog razvoja, zaključuje se da je njegov utjecaj višestruk. Ne samo da se radi o višestrukom utjecaju, već su oblici i načini utjecaja promjenjivi i još uvijek nedefinirani. Globalizacija Europe i promjene koje su u tijeku na mega tržištu Europe, mijenjaju odnose i oblike međuzavisnosti utjecaja stvarajući nove modele razvoja, posebno na lokalnom i regionalnom nivou. Promatrano u mikro smislu, gospodarski subjekti Europe sve više poprimaju oblik korporacija, što znači da se organiziraju kao složena društva kapitala, ali poprimaju i druge karakteristike razvijene i tržišno usmjerene korporacije. To ukazuje na krucijalne promjene, promatrane sa makro i mikro aspekta, koje se događaju u gospodarskom mega sustavu Europe, a posebno na Mediteranu u nautičkom turizmu. Razvoj ekonomskog sustava uvjetuje i razvoj društva uopće.

²³ Bošković, D., Milohanović A. (2002): Zbornik radova znanstvenog skupa, Osijek, str. 219-247

2.4.4. Komplementarne djelatnosti u nautičkom turizmu

Nautički turizam multifunkcionalna je turistička djelatnost s veoma izraženom pomorskom komponentom, koji još uvijek nije dovoljno obrađen. Uz tri osnovne vrste nautičkog turizma, postoje i dopunske ili pridružene vrste koje se intenzivno razvijaju i po svojim aktivnostima pripadaju nautičkom turizmu, a to su npr. ronilački turizam, športski ribolov, jedrenje na dasci i drugo. Te vrste nautičkoga turizma teže osamostaljivanju i oblikovanju u novu selektivnu nautičko-turističku vrstu, a za što po kriterijima selektivne vrste još nisu stekle potrebne uvjete.²⁴

Osim navedenih osnovnih djelatnosti definiranih i klasificiranih prema NKD, u lukama nautičkoga turizma, kao osnovnoj djelatnosti nautičkoga turizma, razvijaju se i mnoge druge komplementarne djelatnosti. Primjerice: hoteli, restorani, barovi, marikultura, gradnja i popravak brodova i čamaca, servisiranje brodskih motora, servisiranje i popravak nautičke opreme, trgovina, športski tereni, organiziranje izleta, prateće djelatnosti u vodenom prijevozu, djelatnosti putničkih agencija i turoperatora, financijske usluge, usluge zdravstva, stari zanati i mnoge druge djelatnosti.

Uz osnovne i komplementarne djelatnosti nautičkog turizma potrebno je spomenuti i komplementarne djelatnosti druge razine, to znači djelatnosti izvan područja nautičkoga turizma, a koje su intenzivno poslovno povezane s njim. U tu skupinu djelatnosti možemo ubrojiti gotovo sve djelatnosti klasificirane u NKD. Ipak, posebno bi valjalo istaknuti industriju plovila i opreme za plovila, ali i poljoprivredu, ribarstvo, trgovinu kao i prometne, komunikacijske i sve uslužne djelatnosti. Kao što je navedeno, djelatnosti nautičkoga turizma u stvaranju svog proizvoda isprepliću se s nizom drugih djelatnosti.

Prilikom razvrstavanja djelatnosti nekog gospodarskog subjekta razlikujemo osnovnu (ostvaruje više od 50% dodane vrijednosti) i sporednu djelatnost (ostvaruje manje od 50% dodane vrijednosti). Osnovna djelatnost je vezana uz uvrštenje statističke jedinice u Registar gospodarskih subjekata. Pod pojmom statistička jedinica podrazumijevamo osam vrsta jedinica proizvodnog sustava: poduzeće, institucijska jedinica, skupina poduzeća, jedinica prema vrsti djelatnosti, jedinica homogene proizvodnje, lokalna jedinica, lokalna jedinica prema vrsti djelatnosti i lokalna jedinica homogene proizvodnje.

²⁴ Luković, T., Gržetić Z. (2007), Nautičko turističko tržište u teoriji i praksi Hrvatske i europskog dijela Mediterana, Hidrografski institut Split, Split, str. 107

Jedinica proizvodnog sustava ima i pomoćne djelatnosti, kao što su: uprava, računovodstvo, obrada podataka, nadziranje procesa, nabava, prodaja, marketing, skladištenje, popravci, prijevoz i obnova.

Zbog ubrzanoga razvitka ove turističke djelatnosti, gospodarski centri nautičkog turizma, osobito marine, razvijaju u svojoj ponudi veliki broj proizvoda, ali razvijaju i druge djelatnosti. Gotovo se svakodnevno pronalaze novi proizvodi koji upotpunjuju ponudu marina, pa se u marinama grade heliodromi, športski tereni, kongresne dvorane, wellness centri i mnogi drugi sadržaji. Sve to pokazuje da je detaljno sagledanje djelatnosti nautičkog turizma nezahvalno, jer je vremenski određeno, tj. ne možemo održati princip sveobuhvatnosti zbog brzog razvitka novih proizvoda ponude.²⁵

Kroz potrošnju nautičara, posebice inozemnih, ostvaruju se brojni neposredni i posredni učinci za pojedine gospodarske subjekte i za gospodarstvo zemlje u cjelini. Primjer su građevinari, brodograditelji i svi ostali koji imaju posredne učinke od prodaje svojih proizvoda nautičarima putem ugostiteljskih i trgovačkih usluga. Sinergijski učinci nautičkog turizma na gospodarstvo u cjelini i učinci na razvoj područja na kojemu su smještene nautičke luke, marine, vidljivi su i mjerljivi.²⁶

²⁵ Luković, T.: Nautički turizam, definiranje i razvrstavanje EKONOMSKI PREGLED, 58 (11) 689-708 (2007)

²⁶ Favro, S. i Kovačić, M. (2010), Nautički turizam i luke nautičkog turizma, Sveučilište u Splitu, Split, str. 162

3. ANALIZA STANJA NAUTIČKOG TURIZMA U SPLITSKO-DALMATINSKOJ ŽUPANIJI

Splitsko – dalmatinska županija jest mala turistička županija koja svoju turističku industriju treba zahvaliti sretnom spoju prirodnih ljepota i osebnih kultura obale, zaleđa i otoka. Iako je dosadašnji turizam bio više vođen snagom prirodnih i kulturnih resursa, a manje snagom inovacija, vjeruje se da su se unatoč brojnim propustima ipak sačuvali ključni resursi i vrijednosti. Uz malo razbora može se osigurati strateška konkurentna prednost, a time i mogućnost za dugoročno koherentan i održiv rast. Tehnološke promjene i globalizacija mijenjaju opću ekonomsku strukturu, a time i turističke potrebe budućnosti.

Srednja Dalmacija prihvaća turizam kao priliku da na dugi rok kapitalizira svoje jedinstvene vrijednosti koje su globalno prepoznate. Opća je javnost toga sve više svjesna, stoga je zajednička dužnost zagovarati i ostvariti takav turizam koji će iznad svega dugoročno služiti lokalnom stanovništvu.

3.1. Prostorno-ambijentalni potencijali Splitsko-dalmatinske županije

Županija Splitsko-dalmatinska zauzima površinu od 14 045 km², od toga na kopneni dio otpada 4 572 km² (32,5%), a na morski dio 9 473 km² (67,5%). Na navedenom teritoriju živi 455 242 stanovnika, od čega u priobalju 67%, otocima 7%, a u zaobalju 26%. Obuhvaća 368 naselja ustrojenih u 16 gradova i 39 općine. Dominantnu ulogu u Splitsko-dalmatinskoj županiji zauzima grad Split (188.694 st.) koji je središte županije. Split je grad s poznatim povijesnim nasljeđem u svojem središtu i u bližoj okolini. Grad je sa značajem hrvatske najveće putničke luke. U Splitu su smještene brojne obrazovne, kulturne, zdravstvene, upravne i sportske funkcije. Razvijeni su gospodarstvo i servisi. Gradovi uz obalu sa središnjim funkcijama su Trogir (12.995 st.), Kaštela (34.103 st.), Omiš (15.472 st.) i Makarska (13.716 st.). Gradovi sa središnjim funkcijama na otocima su Supetar (3.889 st.), Hvar (41.38 st.), Stari Grad (2.817 st.), te Vis (1.960 st.) i Komiža (1.677 st.).²⁷

²⁷ Turistička zajednica Splitsko – dalmatinske županije, (2013), Akcijski plan razvitka nautičkog turizma Splitsko-dalmatinske županije. [Internet], <raspoloživo na: http://adriatic-expert.hr/wp-content/uploads/2014/12/STUDIJA_SDZ_DRAFT_250713_compress-NL2.pdf>, [21.08.2016].

3.1.1. Prometna povezanost

Obalni prostor Splitsko-dalmatinske županije, kao najnaseljeniji i najrazvijeniji dio Dalmacije, imao je uvijek značajnu prometnu ulogu u ovom dijelu Jadrana. Ovdje je sjecište prometnih koridora usporednih s obalnom crtom i onih koji okomito na njih dolaze iz zaobalja (susjedna BiH) te se nastavljaju u smjeru otoka i dijelom produžuju preko Jadrana.

- Ceste

Dolaskom suvremene jadranske autoceste u neposredno zaleđe grada Splita, ovaj dio Dalmacije značajno se prometno približio ostalim dijelovima Hrvatske. Time se stara Jadranska turistička cesta uvelike oslobodila tranzitnog prometa i dobiva novu ulogu u kvalitetnijem povezivanju uskog obalnog prostora. Zasada je još uvijek ostao teže dostupan prostor Makarskog primorja, no to se bitno izmijenilo završetkom dijela autoceste od Dugopolja do Šestanovca. Cestovna mreža na većim otocima relativno je zadovoljavajuća.

- Promet morem

Luka Split je naša najveća putnička luka i od državnog je značaja. Ona je ishodište plovnih putova južnog dijela Jadrana. Posebno je intenzivan promet brodovima/trajektima s većim otocima ovog dijela Dalmacije. Luke županijskog značaja na otocima su Supetar (Brač), Stari Grad, Hvar i Sućuraj (Hvar), Vis te na kopnu Drvenik.

- Zračni promet

Zračna luka Split (u Kaštelima) je više kategorije i ima najintenzivniji zračni promet na našoj obali Jadrana. Na otoku Braču je zračna luka niže kategorije, a nekategorizirana zračna luka je na otoku Hvaru.

- Željeznica

Željeznička pruga se iz kopnenog područja spušta prema Trogiru i prolazi uz Kaštela te završava željezničkom postajom na obali u središtu grada Splita.²⁸

²⁸ Ibid., str. 24

3.1.2. Opće karakteristike područja

Prema prirodno-fizičkim osobinama i stupnju razvitka razlikuju se tri osnovne cjeline: zaobalje, priobalje i otočno područje.

Zaobalje zauzima prostor kontinentalnog dijela županije, a ispresijecano je planinama koje se pružaju paralelno s obalom. Kraj karakterizira veliko prostranstvo te kontinentalne osobine tla, klime i reljefa s rijetkom naseljenošću.

Priobalje čini uski rubni pojas uz more koji omeđuje priobalne planine Svilaju, Kozjak, Mosor, Biokovo s prosječnom širinom pojasa od oko 5 km. To je područje visoko urbanizirano, gušće naseljeno i ekonomski razvijeno u odnosu na zaobalje.

Otočno područje sastoji se od 74 otoka i 57 hridi i grebena. Otoci su slabo nastanjeni, ekonomski su razvijeniji od zaobalja, međutim zbog različitih prilika imali su trajnu emigraciju stanovnika. Veličinom i naseljenošću izdvajaju se četiri otoka: Šolta, Brač, Hvar i Vis, a još šest otoka je naseljeno: Veli Drvenik, Mali Drvenik, Sv. Klement, Šćedro, Biševo i Sv. Andrija.

Otoci su karakterizirani izrazitom mediteranskom klimom i blagim reljefom.

U tablici 2 prikazana su prostorna obilježja većih otoka Splitsko–dalmatinske županije.

Tablica 2. Prostorna obilježja većih otoka županije

Otok	Površina km ²	Dužina obale (km)	Koeficijent razvedenosti
Šolta	58,98	73,1	2,69
Brač	394,57	175,1	2,49
Hvar	299,66	254,2	4,14
Vis	90,26	76,6	2,88

Izvor: Turistička zajednica Splitsko – dalmatinske županije, (2013): Akcijski plan razvitka nautičkog turizma Splitsko-dalmatinske županije

Splitsko-dalmatinskom županijom geomorfološki dominira krševit i vapnenački sastav terena, s brojnim krškim formama od kojih su najvažnija krška polja (Cetinsko, Hrvatačko, Sinjsko, Mućko-postinjsko, Konjsko, Dugopoljsko, Dicmansko i Imotsko polje, Rastok i

Vrgoračko jezero). U pogledu hidrogeografije i vodnih resursa, u zaobalnom dijelu se ističu krška polja kao slivna područja, iz kojih se voda drenira podzemnim tokovima. Na obali, osim površinskih vodnih tokova (rijeke Cetina, Jadro i Žrnovnica) postoje veći dotoci podzemnih voda iz krškog zaleđa (npr. Ponotnica Vrlike i Matice u Imotskom odnosno Vrgoračkom polju).

Splitsko-dalmatinska županija nalazi se u zoni jadranskog tipa mediteranske klime čije su osnovne osobine suha i vruća ljeta te blage i vlažne zime. Krećući se od otočnog preko obalnog do zaobalnog područja, srednje godišnje temperature opadaju, a povećava se ukupna količina oborina. Klima otočnog područja je topla s obiljem sunca i temperaturama koje rijetko padaju ispod nule te sa malo oborina, za razliku od klime zagorskog područja gdje temperature tijekom jesenskih i zimskih mjeseci često padaju ispod nule, a prisutna je i veća količina oborina. Klima priobalja je karakterizirana maksimalnim oborinama u hladno doba godine te vrućim, suhim i izrazito vedrim ljetom. Temperatura najhladnijeg mjeseca se kreće između -3°C i $+18^{\circ}\text{C}$, dok je srednja temperatura najtoplijeg mjeseca veća od 22°C .²⁹

3.2. Analiza postojećih luka nautičkog turizma na području Splitsko-dalmatinske županije

Kako bi se stvorila bolja predodžba o razvijenosti te brojnosti luka nautičkog turizma Splitsko-dalmatinske županije, daje se usporedni prikaz podataka za županiju u odnosu na Republiku Hrvatsku, po različitim kriterijima navedenima u tablicama koje slijede.³⁰

²⁹ Ibid., str. 26

³⁰ Ibid., str. 29

Tablica 3. Površina akvatorija u RH i Splitsko-dalmatinskoj županiji, 2006.- 2012.

Godina	Površina akvatorija		Udio Sdž u %	Indeksi	
	RH	SDŽ		RH	SDŽ
2006.	4 274 010	225 133	5,3%	-	-
2007.	3 309 958	226 417	6,8%	77,4	100,6
2008.	3 387 879	226 077	6,7%	102,3	99,8
2009.	3 293 558	241 188	7,3%	97,2	106,7
2010.	3 313 110	237 852	7,2%	100,6	98,6
2011.	3 293 891	239 150	7,3%	99,4	100,5
2012.	3 266 746	255 278	7,3%	99,2	106,7

Izvor: Turistička zajednica Splitsko–dalmatinske županije, (2013): Akcijski plan razvitka nautičkog turizma Splitsko-dalmatinske županije.

U tablici 3. dat je prikaz površine akvatorija te broja luka nautičkog turizma u SDŽ i RH, po godinama. Primjećuje se trend rasta u SDŽ, te blagi pad u RH.

Tablica 4. Luke nautičkog turizma u RH i Splitsko-dalmatinskoj županiji, 2006.- 2012.

Godina	Luke nautičkog turizma, ukupno		Udio Sdž u %	Indeksi	
	RH	SDŽ		RH	SDŽ
2006.	95	11	11,6%	-	-
2007.	94	11	11,7%	99	100
2008.	97	11	11,3%	103,2	100
2009.	98	13	13,3%	101	118,2
2010.	98	13	13,3%	100	100
2011.	98	13	13,3%	100	100
2012.	98	13	13,3%	100	100

Izvor: Turistička zajednica Splitsko – dalmatinske županije, (2013): Akcijski plan razvitka nautičkog turizma Splitsko-dalmatinske županije

Tablica 4. prikazuje broj luka nautičkog turizma u SDŽ i RH, i iz nje se može zaključiti kako taj broj kontinuirano raste u RH tokom godina, s tim da je najveći porast vidljiv upravo u 2008. godini. Trend rasta vidljiv je i u SDŽ, a najveći porast vidljiv je u 2009.godini.

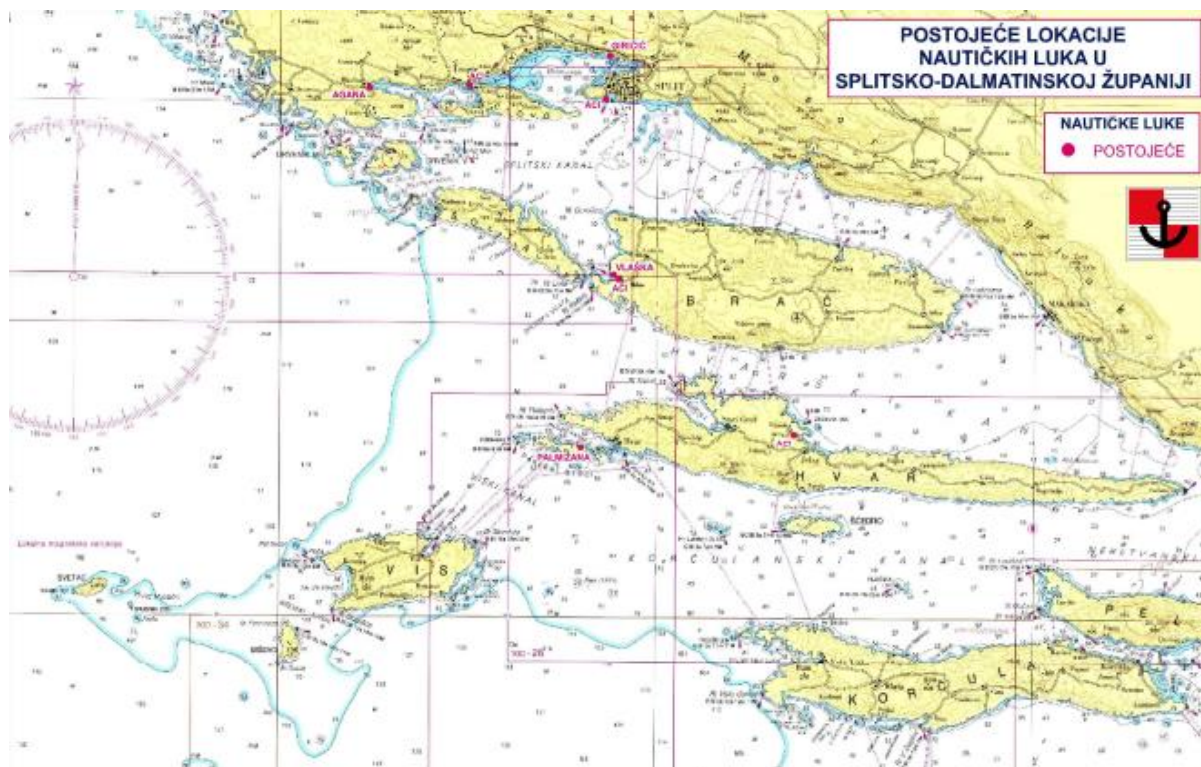
Tablica 5. Broj vezova u RH i Splitsko-dalmatinskoj županiji, 2006.-2012.

Godina	Luke nautičkog turizma, br. vezova		Udio Sdž u %	Indeksi	
	RH	SDŽ		RH	SDŽ
2006.	15 973	1 591	9,9%	-	-
2007.	15 834	1 581	9,9%	99,1	98,4
2008.	16 403	1 576	9,6%	103,6	103,6
2009.	16 848	1 789	10,6%	102,7	101,1
2010.	16 913	1 792	10,6%	100,4	101,1
2011.	17 059	1 913	11,2%	100,9	106,8
2012.	17 454	2 238	12,8%	102,3	117

Izvor: Turistička zajednica Splitsko – dalmatinske županije, (2013): Akcijski plan razvitka nautičkog turizma Splitsko-dalmatinske županije.

U tablici 5. dat je prikaz broja vezova u lukama nautičkog turizma u PGŽ i RH, po godinama. Vidljiv je trend rasta u SDŽ i u RH, kao i to da SDŽ čini desetinu svih vezova u moru, u RH.

Slika 1. Postojeće lokacije nautičkih luka u Splitsko-dalmatinskoj županiji

Izvor: Turistička zajednica Splitsko – dalmatinske županije, (2013): Akcijski plan razvitka nautičkog turizma Splitsko-dalmatinske županije

U nastavku će se opisati orijentacijske činjenice o nekoliko marina koje će se koristiti u istraživačkom dijelu ovoga rada.

Aci marina Split

(43° 30.1' N - 16° 26.1' E)

Karte: 100-26; MK-16, Plan 47

Zapadni dio Gradske luke Split, područje istočno od rta Sustipan, a zapadno od marine su dvije sportske lučice.

Orijentacija: bijele okomite obalne stijene pošumljenog poluotoka Sustipan; svjetlo na vanjskom lukobranu - crvena kula sa stupom i galerijom; svjetlo na glavi unutrašnjeg lukobrana, na E strani ulaza u marinu - crvena kula sa stupom i galerijom; svjetlo na glavi lukobrana lučice JK Labud - crvena kamena kula; restoran na rtu Sustipan; gatovi i prizemne kućice uprave, recepcije i radionice u marini.

Marina Palmižana

(43° 09.7' N - 16° 24.1' E)

Karte: 100-22, 100-25, 100-26; MK-19; Plan 536

U jugozapadnom dijelu uvale Luka Palmežana, na sjevernoj obali otočića Sv. Klement u Paklenom kanalu.

Orijentacija: svjetlo na niskoj tamnoj hridi Baba ispred ulaza u uvalu Luka Palmižana - crna kula sa crvenim pojasima i znakom na vrhu - dvije crne kugle jedna iznad druge (usamljena opasnost); gatovi i zidana obala na stupovima uz sjevernu obalu zapadnog dijela uvale; upravna zgrada i restoran u dnu uvale.

Aci marina Trogir

43° 30.7' N - 16° 15.3' E)

Karte: 100-21; MK-16; Plan 534

Na južnoj obali najužeg dijela Trogirskog kanala, nasuprot luci Trogir, oko 180 m jugozapadno od pokretnog mosta preko kanala.

Orijentacija: velika zgrada hangara na rtu Čubrijan; postrojenja i dizalice u brodogradilištu; zelena stožasta plutača ispred rta Čubrijan; srednjovjekovna kula na N strani kanala; upravna zgrada i pontonski gatovi u marini.

Aci marina Milna

(43° 19.5' N - 16° 27.2' E)

Karte: 100-21, 100-22, 100-26; MK-16, MK-18

U krajnjem jugoistočnom dijelu uvale, južno od pristana u luci.

Orijentacija: otočić Mrduja s ruševinom na vrhu i svjetlom na zapadnom dijelu - bijela kula sa stupom i galerijom; svjetlo na rtu Bijaka - bijela četverokutna kula s galerijom; navozi i postrojenja u malom brodogradilištu zapadno od marine; upravna zgrada i gatovi.

Marina Vrboska

(43° 10.8' N - 16° 40.9' E)

Karte: 100-25, 100-26; MK-19; Plan 535

Na sjeveroistočnoj obali otoka, u središnjem dijelu uske i dugačke uvale Vrboska.

Orijentacija: šumoviti otočić Zečevo (29 m) oko 1 milju N od ulaza u uvalu sa svjetlom na E rtu - četverokutna kamena kula na postolju; rt Glavica (N ulazni rt); svjetlo na rtu Križ - bijela kula sa stupom i galerijom; zgrade hotelskog naselja NE od rta Križ; upravna zgrada marine i restoran na južnoj obali uvale.

3.3. Prednost Splitsko-dalmatinske županije za razvoj nautičkog turizma

U posljednjih 10-ak godina nautički turizam posebno se istaknuo svojim rastom i razvojem. Iako u hrvatskom turizmu on postaje sve važniji, ostvarivanje odgovarajuće materijalne dobiti još uvijek nije razmjerno njegovim potencijalima, tako da se njegov pravi razvoj zapravo tek očekuje.

On se temelji na prirodnim resursima, razvedenoj obali te čistom moru. Isto tako, ta vrsta turizma pripada elitnom turizmu kojeg koriste najčešće imućni pojedinci. Da bi se takav vid

turističke ponude razvio u određenoj državi, potrebna je izgradnja marina, privezišta, vezova te ostalih potrebnih popratnih sadržaja. Pozitivna strana takve vrste turizma je što se teži prevladavanju zatvorenosti, izoliranosti i težnji nerazvijenih država u tranziciji te smanjenju jaza takvih država prema državama razvijenih ekonomija.

Također, specifična nautička potražnja i s njom povezana posebna nautička potrošnja vrlo se pozitivno odražavaju na nautičku industriju koja podrazumijeva proizvodnju plovnih jedinica za zabavni turizam, proizvodnju opreme, održavanje i osposobljavanje postojećih i izgradnju novih luka i lučica. Osim nautičke industrije, posebno je važno i pružanje određenih usluga nautičarima i njihovim plovilima.

Splitsko-dalmatinska županija ima dugu pomorsku tradiciju i stoga ne čudi činjenica da upravo pomorski promet te lučko gospodarstvo predstavljaju pomorskog i gospodarskog razvitka cijele županije pa i Republike Hrvatske. Uslijed promijenjene geopolitičke situacije, rata procesa tranzicije, došlo je do znatne recesije ove značajne gospodarske grane. No, ponovno oživljavanje gospodarskih aktivnosti u spomenutoj grani rezultiralo je kontinuiranim porastom prometa brodova, putnika i tereta.

Srednja Dalmacija ima odgovarajuće uvjete za stvaranje konkurentskog proizvoda nautičkog turizma, posebno u splitskoj uvali i na okolnim otocima. Činjenica da je more čisto i nezagađeno, da su obalna područja i plaže veoma lijepi, s lukama i marinama, temeljni je element u sklopu kojega se proizvod mora dalje razvijati. Stoga postoji nužna potreba za poboljšanjem opreme i usluga kako bi se zadovoljila razina očekivanja gostiju, postojećih i potencijalnih. U tom smislu, bit će kritično kreirati specijalizirane proizvode i usluge za nautičke klijente u lukama i marinama te širim lokacijama gdje se one nalaze, npr. smještajne i ugostiteljske usluge, sadržaje noćnog života, događanja i slično.

Postojeći nautički proizvod temelji se na razvoju manjeg broja luka i marina, iako Makarska rivijera nije bila uspješna u razvoju navedenog nautičkog proizvoda zbog različitih razloga. Splitska rivijera i otoci najadekvatniji su za razvoj i specijalizaciju nautičkog proizvoda za turističke svrhe. Međutim, područje također ima visoki potencijal diversifikacije postojećih

proizvoda koji se nude klijentima, uključujući, na primjer, područje unutrašnjosti za izletništvo, posjete zanimljivim lokacijama i ostala iskustva.³¹

Najvredniji učinci pojave i razvoja nautičkog turizma dogodili su se na lokalnim razinama, odnosno na područjima pojedinih gradova i naselja, posebno onih otočnih. S obzirom da su otoci fizički, zbog svog zemljopisnog položaja, često i socijalno izolirani pa i tretirani kao «izolirane zajednice», jedan od najznačajnijih učinaka nautičkog turizma upravo se osjetio u pozitivnom smislu na otocima. Kako se život na otocima odvija – u najvećem broju slučajeva – po principima «ograničenog dobra», nautičko je posjećivanje raznih otočkih destinacija (mjesto, lučica i uvala) svakako vrlo značajno doprinijelo promjenama uvjeta života na otocima u sljedećem smislu:

- Lokalno stanovništvo je bilo u mogućnosti ostvariti dodatni prihod (prodaja ribe, ugostiteljstvo, druge turističke usluge).

- Lokalne luke i uvale postale su mjesta prikupljanja sredstava naplaćivanjem cijene veza u luci ili u uređenim sidrištima.

- Lokalno stanovništvo je moglo ostvariti dodatni prihod prodajom hrane i pića i sl.

- U najširem smislu, moguće je tvrditi da je zbog nautičkog turizma došlo i do manje imigracije (odseljavanja) s otoka s obzirom na povećani stupanj mogućnosti nalaženja posla i ostvarivanja zarade na otoku a ne negdje drugdje.

- Veće mogućnosti za zapošljavanje utjecale su na opći porast standarda u obalnim i otočnim mjestima, na opće povećanje blagostanja u obiteljima, te na stvaranje mogućnosti razvoja i revitalizacije različitih djelatnosti specifičnih za pojedini kraj.³²

³¹ Horwath Consulting Zagreb., (2007), Glavni plan razvoja turizma Splitsko-dalmatinske županije. [Internet], <raspoloživo na: <http://www.dalmacija.hr/portals/0/docs/UOturizam/GLAVNI%20PLAN%20TURIZMA.pdf>>, [pristupljeno 25.08.2016].

³² HRVATSKI HIDROGRAFSKI INSTITUT sa suradnicima., (2006), Studija razvoja nautičkog turizma Republike Hrvatske. [Internet], <raspoloživo na: <http://www.mppi.hr/userdocsimages/2008/SRNTH-velikaPROSINAC.pdf>>, [pristupljeno 25.08.2016].

3.4. Swot analiza nautičkog turizma Splitsko-dalmatinske županije

Za potrebe kreiranja scenarija razvoja nautičkog turizma u Hrvatskoj korišten je istraživački alat poznat pod nazivom SWOT analiza. SWOT analiza, poznata i pod nazivom situacijska analiza, intuitivna je metoda ispitivanja i ocjenjivanja unutarnjeg (snage i slabosti) i vanjskog (prilike i prijetnje) okruženja ili čimbenika u funkciji promatranja stanja i mogućeg razvoja određene pojave, u ovom slučaju nautičkog turizma.

Analiza daje ocjenu snaga i slabosti te prilika i prijetnji bitnih za razvoj županije u cjelini.

Tablica 6. Swot analiza nautičkog turizma SDŽ

PREDNOSTI	NEDOSTACI
<ul style="list-style-type: none"> - Prirodne ljepote, čisto more - Brojni otoci - Razvedena obala - Neizgrađenost obale - Prometna povezanost - Nautička infrastruktura - Pomorska tradicija - Visokoškolsko obrazovanje za pomorstvo i turizam - Sigurnost plovidbe - Kvalificirani kadrovi - Tradicija u turističkoj djelatnosti - Ekološki očuvan krajolik 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedovoljan kapacite tvezova u ljetnim mjesecima - Nedostatak vezova za veće jahte - Sadržaj ponude u marinama i lukama - Razina usluge u marinama i lukama - Izražena sezonalnost potražnje - Vrijednost za novac - Neusklađenost zakonskih propisa - Neodgovarajuće zbrinjavanje otpada - Administrativne prepreke
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> - Ulazak u EU - Rast potražnje za vezovima - Trendovi u turizmu (bliske destinacije, lako dostupne, sigurne) - Hrvatska postaje sve popularnija turistička destinacija 	<ul style="list-style-type: none"> - Nekontrolirani razvoj nautičkog turizma zbog nepostojanja strategije → gubitak atraktivnosti proizvoda - Sukobi s drugim korisnicima resursa (ostali oblici turizma, marikultura, plovni put itd.)

<ul style="list-style-type: none"> - Otvaranje novih tržišta - Daljne unapređenje prometne dostupnosti ☒ - Donošenje razvojne strategije nautičkog turizma - Klimatski uvjeti povoljni za značajno proširenje sezone ☒ - Razvoj domaće male brodogradnje - Razvoj ekoturizma ☒ - Porast kvalitete ostale turističke ponude ☒ - Strana ulaganja 	<ul style="list-style-type: none"> - Zagađenje okoliša ☒ - Preizgrađenost obale ☒ - Nedovoljno razvijena svijest o potrebi zaštite okoliša i očuvanja bioraznolikosti ☒ - Neodgovarajuća zakonska, planska i ostala regulativa ☒ - Politička nestabilnost regije - Terorizam ☒ - Pojava novih zaraznih bolesti - Poremećaji na emitivnim tržištima - Neodgovarajuća privatizacija
--	--

Izvor: Istraživanje autorice prema Akcijskom planu razvitka nautičkog turizma Splitsko-dalmatinske županije

Hrvatska u razvoj nautičkog turizma ne kreće od nule nego od razvijenog sustava koji ima svoje prednosti i nedostatke, kako na globalnoj razini tako i na razinama klastera. Nejednolika razvijenost nautičkog turizma na cijelom području priobalne Hrvatske već danas rezultira različitim stupnjem valorizacije raspoloživih potencijala, od toga da se na pojedinim područjima i u pojedinim dijelovima godine već osjeća saturacija resursa, do područja koja još uvijek za nautičare predstavljaju gotovo „terru vergine“.

Ta činjenica, međutim, još uvijek nema odraza na cijene usluga u nautičkom turizmu u pojedinim područjima, koje su uglavnom ujednačene na cijelom prostoru Hrvatske. Dosegnuti stupanj razvoja nautičkog turizma pojedinih klastera ukazuje na nužnost diferenciranog pristupa u planiranju toga razvoja na pojedinim područjima, ali uvijek imajući u vidu i funkcionalnu povezanost cijelog promatranog prostora.

Ne treba težiti ujednačavanju, uniformiranosti ponude i kapaciteta na svim područjima, već treba prepoznati razlike koje čine prostore drugačijim i njima prilagoditi ponudu koja bi u najvećoj mjeri trebala odražavati i želje lokalnog pučanstva. Jer ljepota je između ostalog i u različitosti, ona obogaćuje ukupni turistički doživljaj, pruža mogućnost pojedincu/nautičaru da izabere, da doživi drugačije, a ta različitost postaje i prepoznatljivost, koja je uz održanje kvalitete proizvoda preduvjet dugoročne konkurentnosti hrvatskog nautičkog turizma. Postojeća nautička infrastruktura predstavlja, dakle, prednost za daljnji razvoj nautičkog

turizma u Hrvatskoj, kao i dosegnuti razvoj druge turističke ponude, ali je s druge strane sadržaj ponude i razina usluge u marinama, uključujući i razinu tehničke usluge, jedan od uočenih većih nedostataka postojećeg stanja razvijenosti nautičkog turizma u nas.

Postoji i čitav niz drugih uočenih nedostataka koje je moguće i potrebno ukloniti kako bi se budući razvoj nautičkog turizma barem približio željenim ciljevima. Tako se posebna pažnja treba posvetiti problemima izletničkih brodova, zatim tzv. mini cruiserima koji plove uz našu obalu, ronilačkom i ribolovnom turizmu (big game fishing), ali i drugim oblicima plovidbe, kao što su gosti/nautičari koji odsjedaju u hotelima i drugim sličnim smještajnim objektima na obali i otocima, a sa sobom dovoze brodove kojima svaki dan plove.³³

³³ Turistička zajednica Splitsko – dalmatinske županije, (2013), Akcijski plan razvitka nautičkog turizma Splitsko-dalmatinske županije. [Internet], <raspoloživo na: http://adriatic-expert.hr/wp-content/uploads/2014/12/STUDIJA_SDZ_DRAFT_250713_compress-NL2.pdf>, [21.08.2016].

4. REZULTATI EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA

4.1. Metodologija istraživanja

Cilj istraživanja je ispitati na koje konkretno načine nautički turizam utječe na razvoj obalnih gradova Splitsko-dalmatinske županije, pri čemu se provelo istraživanje nad 5 ACI marina u Splitsko-dalmatinskoj županiji te je naknadno odlučeno da će se istraživanje proširiti sa još 5 marina koje su pod lučkom upravom Splitsko-dalmatinske županije.

ACI marine koje su uključene u istraživanje su: ACI Split, ACI Trogir, ACI Palmižana, ACI Vrboska i ACI Milna. Ostale marine su Vis, Hvar, Makarska, Maslinica i Tučepi.

Također, istraživanje je provedeno i u upravama gradova u kojima se navedene marine nalaze.

Kako bi se odgovorilo na postavljene ciljeve, korišten je anketni upitnik.

Pri analizi podataka, te dobivanju konačnih rezultata korišteni su programski paket SPSS-Statistical Package for the Social Sciences i Microsoft Excel 2007 program.

Također, napravljen je i dubinski intervju sa g. Čogeljom, privremenim pročelnikom Upravnog odjela za turizam i pomorstvo u Splitu.

4.1.1. Opis anketnog upitnika

U svrhu istraživanja, napravljena su 3 anketna upitnika.

Anketa je anonimna i koristila se isključivo u svrhu navedenog istraživanja. Upitnik je napravljen na hrvatskom jeziku uz pomoć Google Forms alata. Anketom se nastojalo dobiti egzaktno podatke od predstavnika marina i gradova te na taj način istražiti stvarnu situaciju. Prilikom sastavljanja anketnog upitnika, autorica je vodila računa o izbjegavanju sugestivnih i nepreciznih pitanja. Prije same izrade napravljen je plan sastavljanja upitnika. Određen je sadržaj pitanja, oblik odgovora na pitanja, utvrđen redoslijed pitanja i donesena odluka o izgledu upitnika.

Anketni upitnik upućen ACI marinama sastoji se od tri skupine pitanja. Prva skupina pitanja sastoji se od općih podataka ispitanika koji popunjavaju upitnik, a odnose se na spol, dob, radni vijek, stručnu spremu te radno mjesto.

Druga skupina sastoji se od pitanja o lokaciji marine, vezovima, sadržaju marine, ulaganjima u marinu, prometnoj infrastrukturi te ulaganje u okoliš.

Treća skupina odnosi se na doprinos razvoja nautičke infrastrukture u gradu, razvoj pratećih djelatnosti, stope zapošljavanja te trend prihoda.

Anketni upitnik za marine koje su pod lučkom upravom isti je kao i anketni upitnik za ACI marine, s tim da je ključna riječ u navedenom upitniku bila marina, a ne ACI marina.

Anketni upitnik namjenjen gradovima u kojima se nalaze ACI marine i marine pod lučkom upravom sastoji se od dvije skupine pitanja.

Prva skupina odnosi se na opće podatke o ispitaniku, a to su: dob, spol, radni vijek, stručna sprema te radno mjesto.

Druga skupina pitanja odnosi se na lokaciju grada, doprinos razvoja marine u gradu, infrastrukturu, stopu zaposlenosti, povećanje turista te trend prihoda.

4.1.2. Vremenski i prostorni obuhvat istraživanja

Istraživanje je provedeno u kolovozu 2016.g. Istraživanjem je obuhvaćeno 5 ACI marina na području Splitsko-dalmatinske županije (Split, Trogir, Milna, Vrboska i Palmižana) te 5 marina koje su pod lučkom upravom (Hvar, Vis, Makarska, Tučepi i Maslinica), kao i upravama gradova u kojima se sve marine nalaze.

Budući da pojedini ispitanici u istraživanju nisu odmah odgovorili na anketni upitnik, ponovno su poslani upitnici na adrese elektroničke pošte koji nisu ranije odgovorili, te su potom kontaktirani telefonski. Kao rezultat nastojanja prikupljanja podataka od svih marina i gradova, pojavio se višak od dva odgovora. Pošto je nemoguće sa sigurnošću odrediti koja su dva odgovora višak, oba su uvrštena u istraživanje.

4.2. Rezultati istraživanja

Tablica 7. Ispitanici prema spolu

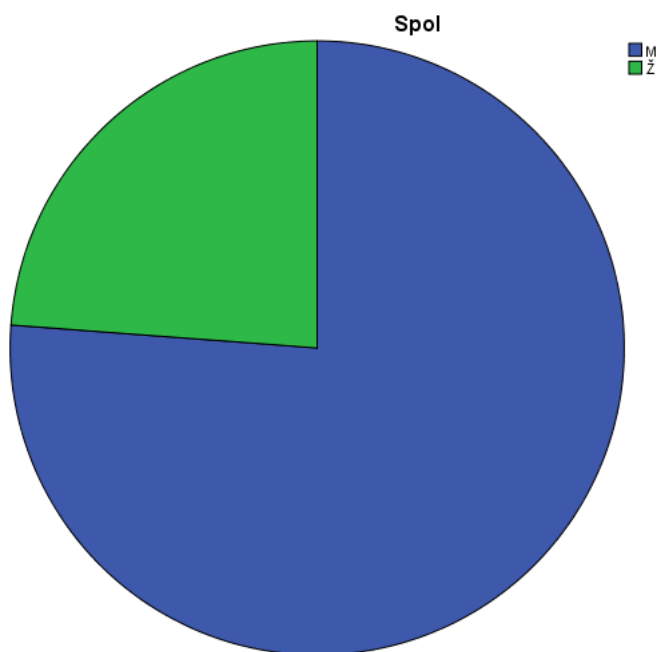
		Spol			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	M	16	76,2	76,2	76,2
	Ž	5	23,8	23,8	100,0
Total		21	100,0	100,0	

Izvor: Istraživanje autorice

U istraživanju je ukupno sudjelovao 21 ispitanik, od čega ih je 76,2% muškog spola, a 23,8% ženskog spola.

Omjer muških i ženskih ispitanika je vidljiv na slici 2.

Slika 2. Ispitanici prema spolu

Izvor: istraživanje autorice

Tablica 8. Ispitanici prema dobi

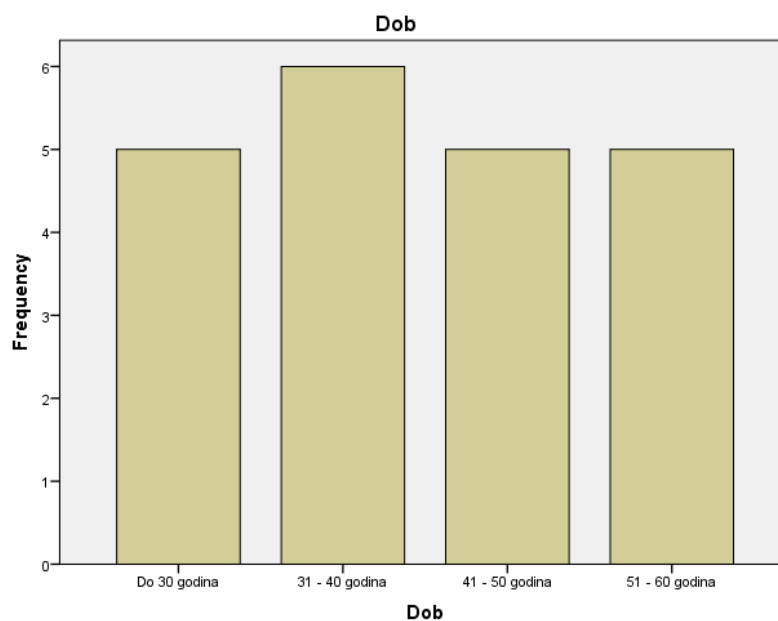
Dob				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Do 30 godina	5	23,8	23,8	23,8
31 - 40 godina	6	28,6	28,6	52,4
Valid 41 - 50 godina	5	23,8	23,8	76,2
51 - 60 godina	5	23,8	23,8	100,0
Total	21	100,0	100,0	

Izvor: Istraživanje autorice

Ukupno je uzorku 23,8% ispitanika u dobi do 30 godina; 28,6% u dobi od 31 do 40 godina; 23,8% ispitanika u dobi od 41 do 50 godina; 23,8% u dobi od 51 do 60 godina. Nijedan ispitanik nije stariji od 60 godina.

Opisano je vidljivo i na slici 3.

Slika 3. Ispitanici prema dobi

Izvor: Istraživanje autorice

Tablica 9. Ispitanici prema radnom vijeku

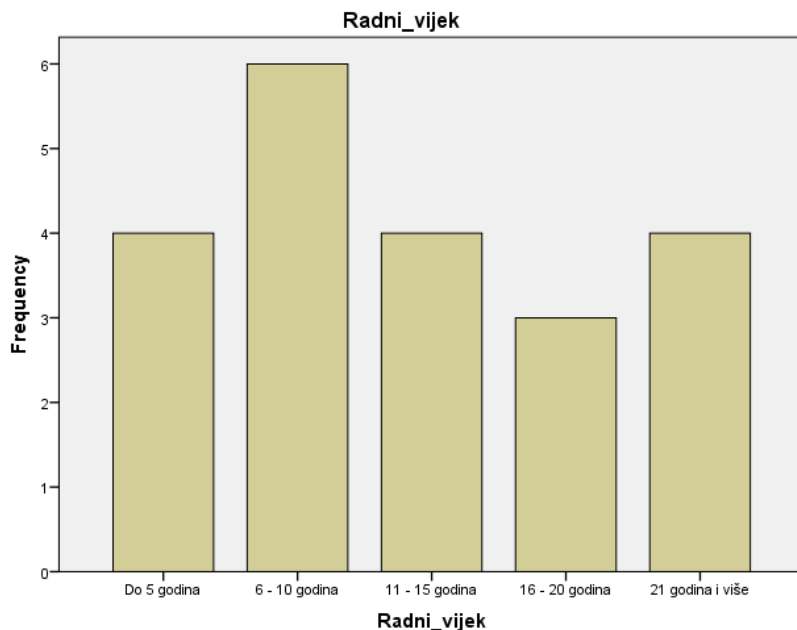
		Radni_vijek			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Do 5 godina	4	19,0	19,0	19,0
	6 - 10 godina	6	28,6	28,6	47,6
	11 - 15 godina	4	19,0	19,0	66,7
	16 - 20 godina	3	14,3	14,3	81,0
	21 godina i više	4	19,0	19,0	100,0
	Total	21	100,0	100,0	

Izvor: istraživanje autora

Tablica 9. prikazuje ispitanike prema duljini radnog vijeka, te je iz iste vidljivo da je u uzorku 19% ispitanika koji imaju do 5 godina radnog staža; 28,6% ispitanika koji imaju od 6 do 10 godina radnog staža; 19% ispitanika koji imaju od 11 do 15 godina radnog staža; 14,3% ispitanika koji imaju od 16 do 20 godina radnog staža; te 19% ispitanika koji imaju 21 godinu radnog staža ili više.

Opisano je vidljivo i na slici 4.

Slika 4. Ispitanici prema radnom vijeku

Izvor: istraživanje autorice

Tablica 10. Ispitanici prema stručnoj spremi

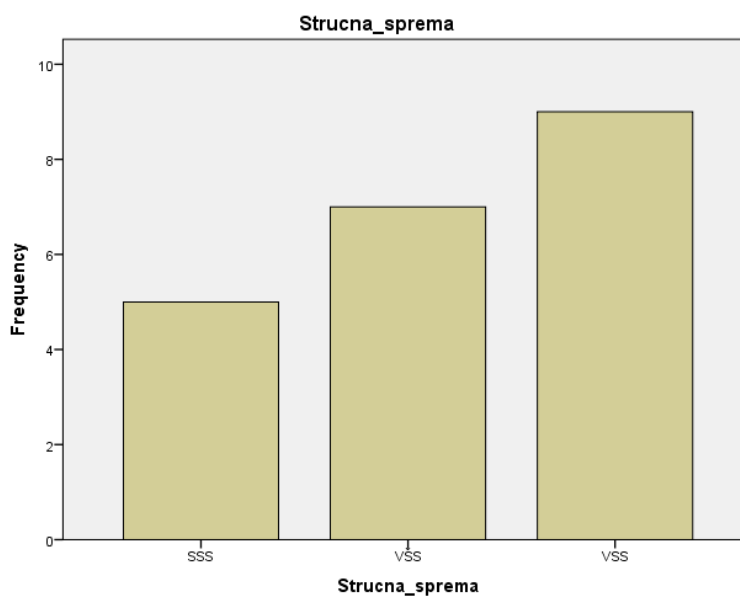
		Strucna_sprema			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	SSS	5	23,8	23,8	23,8
	VŠS	7	33,3	33,3	57,1
	VSS	9	42,9	42,9	100,0
	Total	21	100,0	100,0	

Izvor: Istraživanje autorice

Većina ispitanika ima visoku stručnu spremnu, njih ukupno 42,9%. Višu stručnu spremu ima 33,3% ispitanika; srednju stručnu spremu ima 23,8% ispitanika; dok nitko od ispitanika nema nižu stručnu spremu.

Opisano je vidljivo i na slici 5.

Slika 5. Ispitanici prema stručnoj spremi

Izvor: Istraživanje autorice

Tablica 11. Ispitanici prema poziciji na kojoj rade

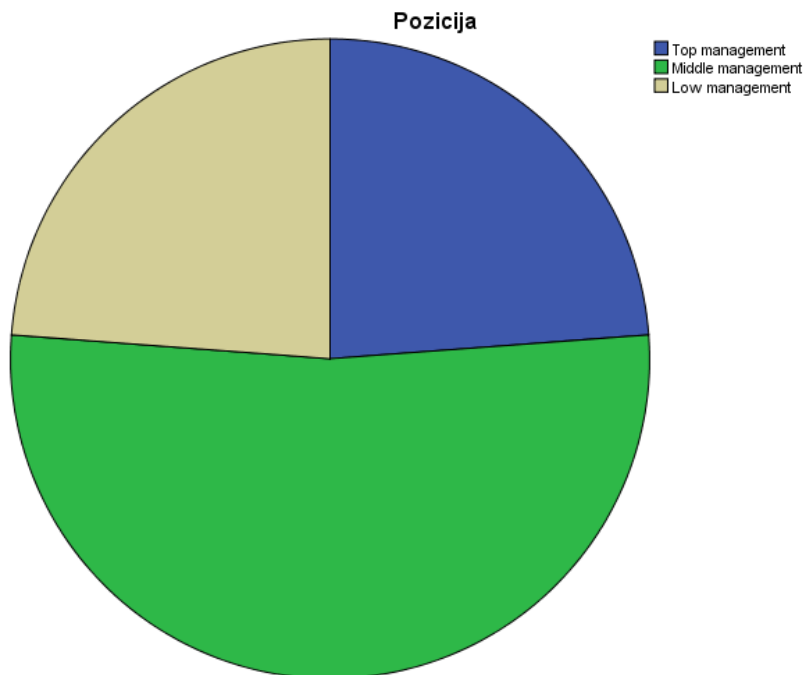
		Pozicija			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Top management	5	23,8	23,8	23,8
	Middle management	11	52,4	52,4	76,2
	Lower management	5	23,8	23,8	100,0
	Total	21	100,0	100,0	

Izvor: Istraživanje autorice

U istraživanju je ukupno sudjelovalo 23,8% ispitanika koji rade u *top* menadžmentu; većina ispitanika od 52,4% radi u *middle* menadžmentu; dok 23,8% ispitanika radi u *lower* menadžmentu.

Opisano je vidljivo i na slici 6.

Slika 6. Ispitanici prema poziciji na kojoj rade

Izvor: Istraživanje autorice

4.3. Testiranje hipoteza

H0 - Nautički turizam pozitivno utječe na razvoj obalnih gradova u Splitsko-dalmatinskoj županiji

Iz glavne hipoteze proizlaze sljedeće hipoteze:

H1- Nautički turizam pozitivno utječe na razvoj nautičke infrastrukture

H2 - Nautički turizam pozitivno utječe na razvoj pratećih djelatnosti

H3 - Nautički turizam pozitivno utječe na povećanje stope zaposlenosti

Testiranje hipoteza će se vršiti paralelno za marine i za gradove.

Pomoćna hipoteza H1- Nautički turizam pozitivno utječe na razvoj nautičke infrastrukture

Tablica 12. Utjecaj nautičkog turizma na proširenje broja vezova

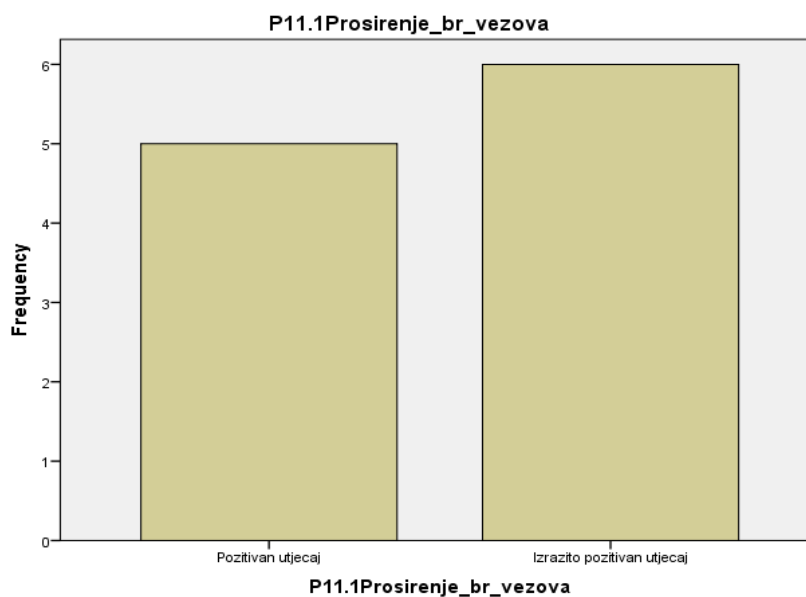
P11.1Proširenje_br_vezova				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Pozitivan utjecaj	5	45,5	45,5	45,5
Valid Izrazito pozitivan utjecaj	6	54,5	54,5	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Izvor: Istraživanje autora

Ukupno 45,5% ispitanika smatra da nautički turizam ima pozitivan utjecaj na proširenje broja vezova, a 54,5% ispitanika smatra da nautički turizam ima izrazito pozitivni utjecaj na proširenje broja vezova. Nitko od ispitanika ne smatra da ima negativan utjecaj ili da nema nikakv utjecaj.

Navedeno je vidljivo i na slici 7.

Slika 7. Utjecaj nautičkog turizma na proširenje broja vezova

Izvor: Istraživanje autorice

Tablica 13. Ulaganja u povećanje kvalitete i broja vezova

P10.1Povecanje_kvalitete_i_br_vezova				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Niti se slažem niti se ne slažem	1	9,1	9,1	9,1
Valid Slažem se	5	45,5	45,5	54,5
U potpunosti se slažem	5	45,5	45,5	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Izvor: Istraživanje autorice

Navedenom pozitivnom utjecaju iz tablice 11. govori u prilog i tablica 12. u kojoj su prikazani odgovori ispitanika o ulaganjima i povećanje kvalitete i broja vezova. Iz tablice je vidljivo kako se 90,9% ispitanika slaže, u većoj ili manjoj mjeri, da marina redovito ulaže u povećanje kvalitete i broja vezova (bilo suhих ili u moru).

Tablica 14. Utjecaj nautičkog turizma na otvaranje servisne radionice

P11.2Otvaranje_servisne_radionice

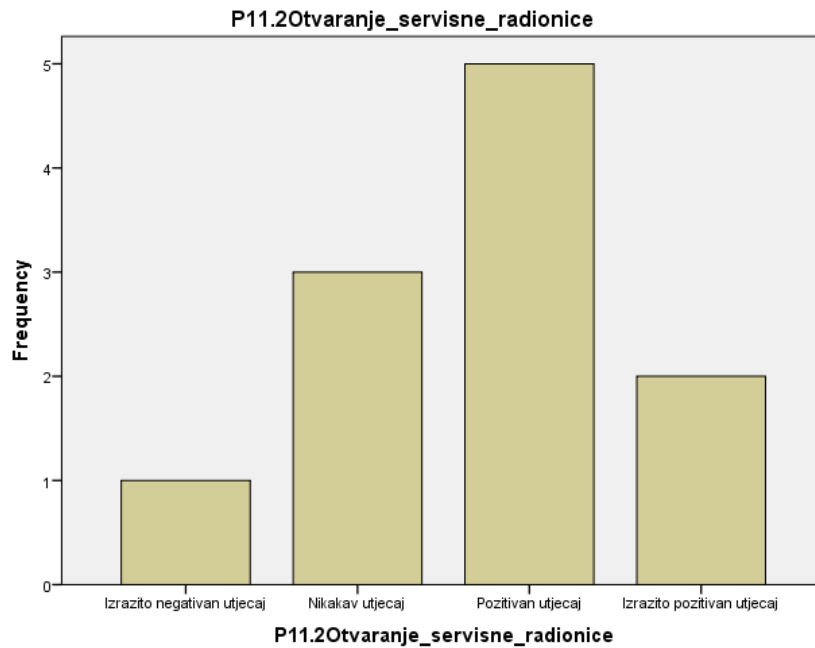
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Izrazito negativan utjecaj	1	9,1	9,1	9,1
Nikakav utjecaj	3	27,3	27,3	36,4
Valid Pozitivan utjecaj	5	45,5	45,5	81,8
Izrazito pozitivan utjecaj	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Izvor: Istraživanje autorice

Samo 9,1% ispitanik smatra da nautički turizam ima izrazito negativan utjecaj na otvaranje servise radionice; 27,3% ispitanika smatra da nema nikakav utjecaj; većina ispitanika od 45,5% smatra da ima pozitivan utjecaj; dok 18,2% smatra da ima izrazito pozitivan utjecaj.

Opisano je vidljivo i na slici 8.

Slika 8. Utjecaj nautičkog turizma na otvaranje servisne radionice

Izvor: Istraživanje autorice

Tablica 15. Utjecaj nautičkog turizma na izgradnju poboljšanje prometnica

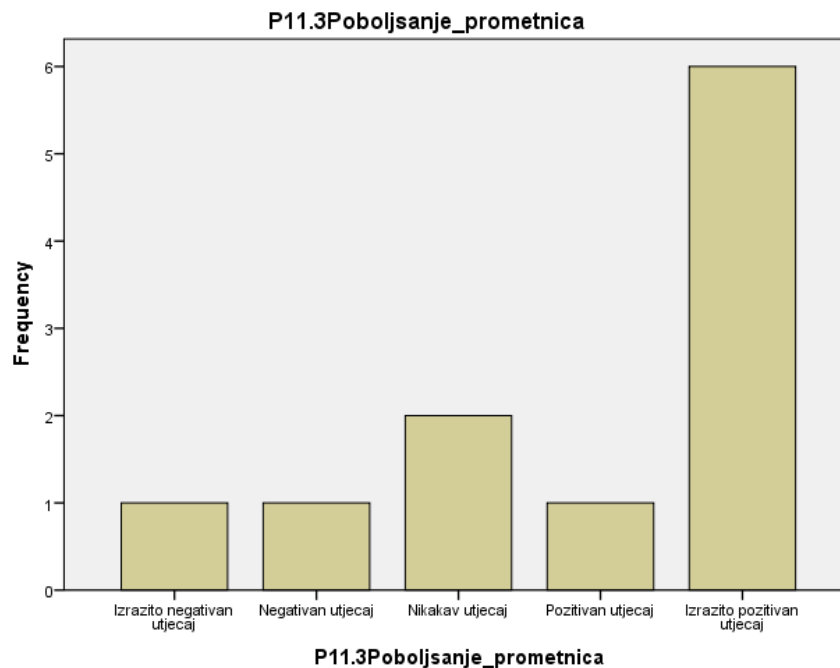
P11.3Poboljsanje_prometnica				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Izrazito negativan utjecaj	1	9,1	9,1	9,1
Negativan utjecaj	1	9,1	9,1	18,2
Nikakav utjecaj	2	18,2	18,2	36,4
Pozitivan utjecaj	1	9,1	9,1	45,5
Izrazito pozitivan utjecaj	6	54,5	54,5	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Izvor: Istraživanje autorice

Tablica 15. prikazuje stavove ispitanika o utjecaju nautičkog turizma na izgradnju i poboljšanje prometnica, te se iz iste vidi da 9,1% ispitanika smatra da ima izrazito negativan utjecaj; također 9,1% ispitanika smatra da ima negativan utjecaj; 18,2% ispitanika smatra da nema nikakav utjecaj; 9,1% ispitanika smatra da ima pozitivan utjecaj; dok većina ispitanika od 54,5% smatra da ima izrazito pozitivan utjecaj.

Opisano je vidljivo i na slici 9.

Slika 9. Utjecaj nautičkog turizma na izgradnju poboljšanje prometnica

Izvor: istraživanje autorice

Tablica 16. Utjecaj nautičkog turizma na izgradnju novih parking mjesta

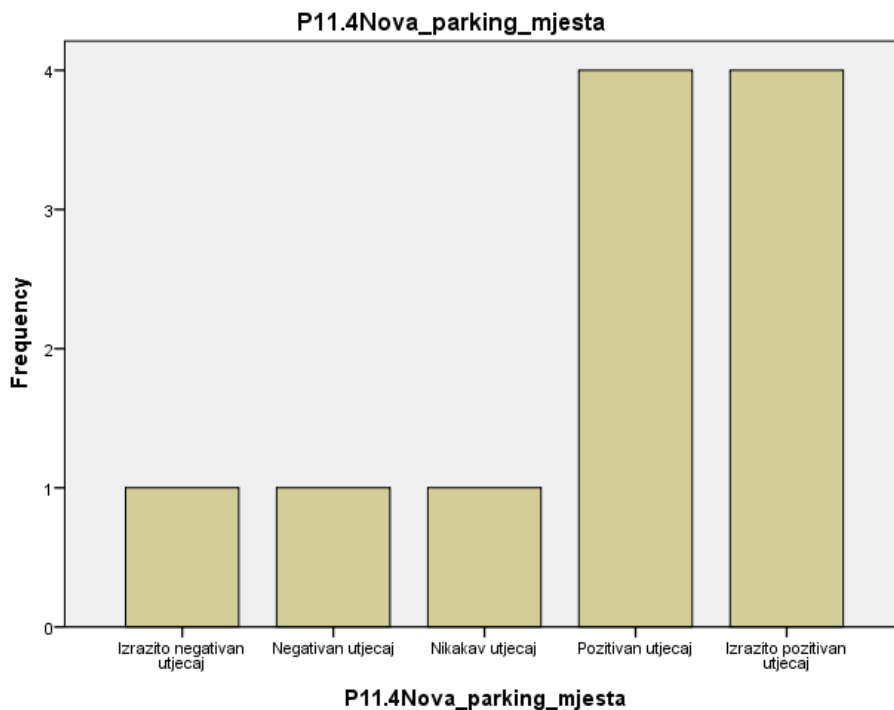
P11.4Nova_parking_mjesta				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Izrazito negativan utjecaj	1	9,1	9,1	9,1
Negativan utjecaj	1	9,1	9,1	18,2
Nikakav utjecaj	1	9,1	9,1	27,3
Pozitivan utjecaj	4	36,4	36,4	63,6
Izrazito pozitivan utjecaj	4	36,4	36,4	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Izvor: Istraživanje autorice

Samo 9,1% ispitanika smatra da nautički turizam ima izrazito negativan utjecaj na izgradnju novih parking mjesta; 9,1% ispitanika smatra da ima negativan utjecaj; također 9,1% ispitanika smatra da nema nikakav utjecaj; 36,4% ispitanika smatra da ima pozitivan utjecaj; te 36,4% ispitanika smatra da ima izrazito pozitivan utjecaj.

Opisano je vidljivo i na slici 10.

Slika 10. Utjecaj nautičkog turizma na izgradnju novih parking mjesta

Izvor: Istraživanje autorice

Tablica 17. Utjecaj nautičkog turizma na razvoj komunalne infrastrukture

P11.5Komunalna_infrastruktura

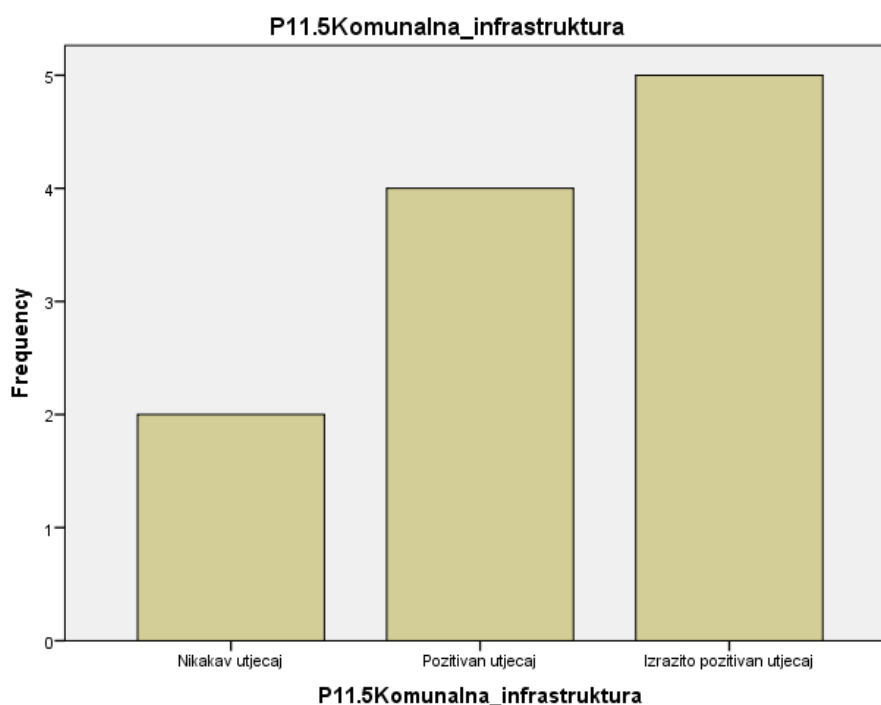
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Nikakav utjecaj	2	18,2	18,2	18,2
Pozitivan utjecaj	4	36,4	36,4	54,5
Izrazito pozitivan utjecaj	5	45,5	45,5	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Izvor: Istraživanje autorice

Nitko od ispitanika ne smatra da nautički turizam ima negativan utjecaj na razvoj komunalne infrastrukture; 18,2% ispitanika smatra da nema nikakav utjecaj; 36,4% ispitanika smatra da ima pozitivan utjecaj; te većina ispitanika od 45,5% smatra da ima izrazito pozitivan utjecaj.

Opisano je vidljivo na slici 11.

Slika 11. Utjecaj nautičkog turizma na razvoj komunalne infrastrukture

Izvor: Istraživanje autorice

Tablica 18. Utjecaj nautičkog turizma na razvoj vodovodne i električne infrastrukture

P11.6Vodovodna_i_elektricna_mreza

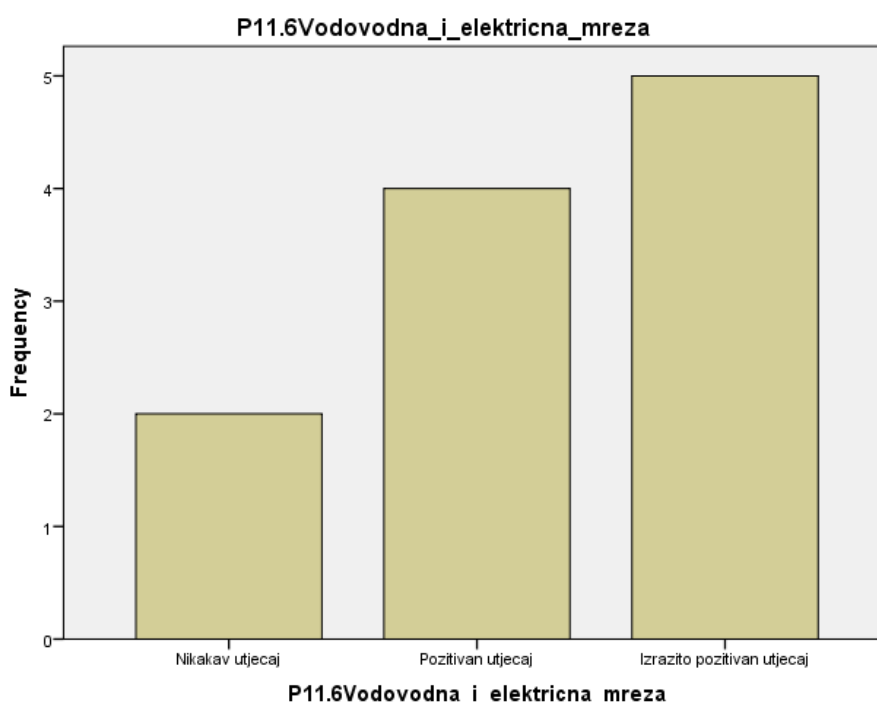
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Nikakav utjecaj	2	18,2	18,2	18,2
Pozitivan utjecaj	4	36,4	36,4	54,5
Izrazito pozitivan utjecaj	5	45,5	45,5	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Izvor: Istraživanje autorice

Većina ispitanika, tj. njih 45,5% smatra da nautički turizam ima izrazito pozitivan utjecaj na razvoj vodovodne i električne infrastrukture; značajan udio ispitanika od 36,4% smatra da ima pozitivan utjecaj; dok 18,2% ispitanika smatra da nema nikakav utjecaj. Nitko od ispitanika ne smatra da ima negativan utjecaj na razvoj vodovodne i električne infrastrukture.

Opisano je vidljivo i na slici 12.

Slika 12. Utjecaj nautičkog turizma na razvoj vodovodne i električne infrastrukture

Izvor: Istraživanje autorice

Tablica 19. Prosječne ocjene doprinosa razvoja nautičke infrastrukture

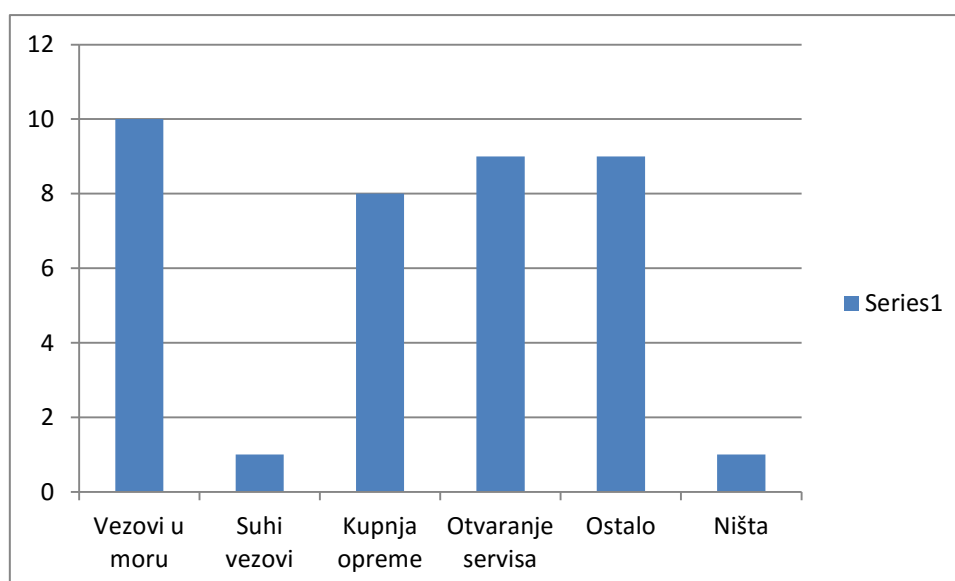
		Statistics					
		P11.1Prosirenje_br_vezova	P11.2Otvaranje_servisne_radionice	P11.3Poboljsanje_prometnica	P11.4Nova_parking_mjesta	P11.5Komunalna_infrastruktura	P11.6Vodovodna_elektricna_mreza
N	Valid	11	11	11	11	11	11
	Missing	0	0	0	0	0	0
Mean		4,55	3,64	3,91	3,82	4,27	4,27
Median		5,00	4,00	5,00	4,00	4,00	4,00
Mode		5	4	5	4 ^a	5	5

a. Multiple modes exist. The smallest value is shown

Izvor: Istraživanje autorice

U tablici 19. su prikazane prosječne ocjene doprinosa nautičkog turizma razvoju nautičke infrastrukture, te je iz tablice vidljivo da ispitanici smatraju da nautički turizam najviše pridonosi proširenju broja vezova (ocjena 4,55). Zatim slijedi doprinos razvoju komunalne infrastrukture i vodovodne i električne mreže (ocjene 4,27). Potom slijede: doprinos poboljšanju prometnica (ocjena 3,91); doprinos izgradnji novih parking mjesta (ocjena 3,82); te doprinos otvaranju servise radionice (ocjena 3,64). Sve ocjene imaju iznadprosječnu vrijednost, stoga se može zaključiti da nautički turizam doprinosi svim navedenim oblicima nautičke infrastrukture, samo kod nekih u većoj mjeri od drugih.

Slika 13. Područje ulaganja marina u protekle 3 godine

Izvor: Istraživanje autorice

Na slici 13. su prikazana područja ulaganja ispitivanih marina u protekle 3 godine. Marine su najčešće ulagale u vezove u moru (njih 10 od 11), zatim u otvaranje servisa i ostalo (njih 9 od 11), te je još i većina marina ulagala u kupnju opreme (njih 8 od 11) dok je samo 1 marina ulagala u suhe vezove. Naspram njima, jedna marina nije imala nikakvu investiciju u posljednje 3 godine.

Analizirani utjecaj doprinosa razvoju nautičke infrastrukture s aspekta grada

Tablica 20. Podržavanje razvoja infrastrukture marina s aspekta grada

Podrzavanje_razvoja_infrastrukture_marina				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Pomoć pri realizaciji projekata	3	30,0	30,0	30,0
Valid Financijska podrška	4	40,0	40,0	70,0
Ništa od navedenog	3	30,0	30,0	100,0
Total	10	100,0	100,0	

Izvor: Istraživanje autorice

Iz tablice 20. je vidljivo da 70% ispitanih gradova podržava razvoj infrastrukture marina dok 30% ne. Podržavanje se svodi na pomoć pri realizaciji projekata (30%) i financijsku podršku (40%). Nijedan od ispitanih gradova ne podržava razvoj marina smanjenjem nameta.

Budući da ispitanici smatraju da nautički turizam doprinosi razvoju svih ispitivanih elemenata nautičke infrastrukture i budući da je 90,1% ispitivanih marina ulagalo u posljednje 3 godine u neki od oblika nautičke infrastrukture, te 70% ispitivanih gradova podržava razvoj infrastrukture marina, **pomoćna hipoteza H1 se prihvća.**

Pomoćna hipoteza H2 - Nautički turizam pozitivno utječe na razvoj pratećih djelatnosti

Tablica 21. Prosječne ocjene utjecaja na razvoj grada

		Statistics								
		Obrti	Agencije i turoperator	Hoteli restorani barovi	Marikultura	Trgovina	Sportski tereni	Prateće djelatnosti	Financijsk e usluge	Usluge zdravstva
N	Valid	11	11	11	11	11	11	11	11	11
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Mean	4,00	3,82	4,36	3,73	4,27	3,73	4,09	4,18	3,73
	Median	5,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
	Mode	5	3	4 ^a	4	5	4	4 ^a	4	4

a. Multiple modes exist. The smallest value is shown

Izvor: Istraživanje autorice

Prema mišljenju ispitanika iz marina, gradovi pokraj kojih je marina smještena najviše dobivaju od marina u kontekstu otvaranja hotela, restorana i barova (ocjena 4,36). Zatim redom slijede: doprinos u razvoju trgovine (ocjena 4,27); financijske usluge (ocjena 4,18); prateće djelatnosti (ocjena 4,09); otvaranje raznih obrta (ocjena 4,00); agencije i turoperator (ocjena 3,82), te marikultura, sportski tereni i usluge zdravstva (ocjena 3,73). Sve ocjene imaju iznadprosječnu vrijednost, stoga je evidentno da ispitanici smatraju da marine pridonose razvoju svih ispitivanih pratećih djelatnosti.

Analizirani utjecaj doprinosa razvoju pratećih djelatnosti s aspekta grada

Tablica 22. Doprinos marine stvaranju nove ponude

P7.2Pridonosi stvaranju nove ponude					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Niti pridonosi niti ne pridonosi	1	10,0	10,0	10,0
	Pridonosi	2	20,0	20,0	30,0
	U potpunosti pridonosi	7	70,0	70,0	100,0
	Total	10	100,0	100,0	

Izvor: Istraživanje autorice

Čak 70% ispitivanih gradova smatra da marine u potpunosti pridonose stvaranju novih oblika ponude u gradu; 20% ispitivanih gradova smatra da marine pridonose razvoju novih oblika ponude u gradu, te 10% da niti pridonose niti ne pridonose. Nijedan od ispitivanih gradova ne smatra da marine imaju negativan utjecaj na stvaranje novih oblika ponude.

Tabela 23. Prosječne ocjene doprinosa marina stvaranju novoj ponudi

Statistics

P7.2Pridonosi stvaranju nove ponude

N	Valid	10
	Missing	0
Mean		4,60
Median		5,00
Mode		5

Izvor: Istraživanje autorice

Gradski ispitanici su dali prosječnu ocjenu 4,6 doprinosu marina u stvaranju novih oblika ponude. Navedeno sugerira da marine imaju vrlo pozitivan utjecaj na stvaranje novih oblika ponude. Dodatno, mod i medijan koji iznose 5 potvrđuju navedeno.

Tablica 24. Doprinos marine rastu broja ugostiteljskih objekata

P7.3Pridonosi rastu ugostiteljskih objekata

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
Ne pridonosi	1	10,0	10,0	10,0
Niti pridonosi niti ne pridonosi	1	10,0	10,0	20,0
Pridonosi	1	10,0	10,0	30,0
U potpunosti pridonosi	7	70,0	70,0	100,0
Total	10	100,0	100,0	

Izvor: Istraživanje autorice

Ukupno 70% ispitivanih gradova smatra da marine u potpunosti pridonose rastu broja ugostiteljskih objekata; 10% smatra da pridonose; 10% da niti pridonose niti ne pridonose; te 10% da ne pridonose.

Tabela 25. Prosječne ocjene doprinosa marina rastu broja ugostiteljskih objekata

Statistics		
P7.3Pridonosi_rastu_ugostiteljskih_objekata		
N	Valid	10
	Missing	0
	Mean	4,40
	Median	5,00
	Mode	5

Izvor: Istraživanje autorice

Prosječna ocjena doprinosa marina rastu broja ugostiteljskih objekata iznosi 4,4 što ukazuje da izrazito pozitivan utjecaj marina. Dodatno, mod i medijan iznose 5 čime potvrđuju pozitivan utjecaj marina na rast broja ugostiteljskih objekata.

Budući da svi ispitanici iz marina smatraju da marine imaju pozitivan utjecaj po svim ispitivanim pratećim djelatnostima, te ispitanici iz gradova smatraju da marine imaju vrlo pozitivan utjecaj na stvaranje novih oblika ponude i rastu broja ugostiteljskih objekata, **pomoćna hipoteza H2 se prihvaća.**

Pomoćna hipoteza H3 - Nautički turizam pozitivno utječe na povećanje stope zaposlenosti

Tabela 26. Stopa zapošljavanja u protekle 3 godine

Procjena_stope_zaposlavanja				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	Broj zaposlenika je ostao isti	4	36,4	36,4
Valid	Povećao se do 15%	7	63,6	100,0
	Total	11	100,0	100,0

Izvor: Istraživanje autorice

Kod 36,4% ispitivanih marina broj zaposlenika je ostao isti dok se kod presotalih 63,6% povećao do 15%.

Tabela 27. Prosječne ocjene stope zaposlenja u posljednje 3 godine

Statistics

Procjena_stope_zaposlavanja

N	Valid	11
	Missing	0
Mean		3,63
Median		4,00
Mode		4

Izvor: Istraživanje autorice

Prosječna ocjena stope zaposlenja iznosi 3,63 te ukazuje da je broj zaposlenika u marinama doživio blagi rast. Mod i medijan, koji iznose 4, potvrđuju navedeni zaključak.

Tablica 28. Karakter zapošljavanja

Karakter_zaposlavanja

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Sezonski poslovi	9	81,8	81,8	81,8
Valid Poslovi na neodređeno	2	18,2	18,2	100,0
Total	11	100,0	100,0	

Izvor: Istraživanje autorice

Iako se broj zaposlenika u marinama blago povećao, većina zaposlenja je bio sezonskog karaktera.

Analizirani utjecaj na povećanje stope zaposlenosti s aspekta grada

Tabela 29. Doprinos rastu stope zaposlenja u djelatnostima vezane za nautičare

P7.1Pridonosi_rastu_stope_zaposlenja

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ne pridonosi	1	10,0	10,0	10,0
Valid Niti pridonosi niti ne pridonosi	1	10,0	10,0	20,0
Valid U potpunosti pridonosi	8	80,0	80,0	100,0
Total	10	100,0	100,0	

Izvor: Istraživanje autorice

Velika većina ispitanika u postotku od 80% smatra da marine u potpunosti pridonose rastu stope zaposlenja u djelatnostima vezane za nautičare.

Tablica 30. Prosječne ocjene doprinosa rastu stope zaposlenja u djelatnostima vezane za nautičare

Statistics		
P7.1Pridonosi_rastu_stope_zaposlenja		
N	Valid	10
	Missing	0
Mean		4,50
Median		5,00
Mode		5

Izvor: Istraživanje autorice

Prosječna ocjena doprinosa rastu stope zaposlenja iznosi 4,5 te ukazuje da marine imaju značajan doprinos rastu stope zaposlenja u djelatnostima vezane za nautičare. Mod i medijan iznose 5 i potvrđuju navedeni zaključak.

Tablica 31. Utjecaj nautičkog turizma na povećanje stope zaposlenosti

Utjecaj_NT_na_povecanje_zaposlenosti				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Uopće ne utječe	1	10,0	10,0	10,0
Do 7 %	3	30,0	30,0	40,0
Valid Do 10 %	4	40,0	40,0	80,0
11 % i više	2	20,0	20,0	100,0
Total	10	100,0	100,0	

Izvor: Istraživanje autorice

Tablica 30., za razliku od prethodne tablice, prikazuje odgovore ispitanika o utjecaju nautičkog turizma na povećanje opće ili ukupne gradske stope zaposlenosti. Iz tablice je vidljivo da 10% ispitanika smatra da nautički turizam uopće ne utječe na povećanje stope zaposlenosti; 30% smatra da utječe do 7%; 40% smatra da utječe do 10%, te 20% smatra da utječe 11% i više.

Tabela 32. Prosječne ocjene doprinosa rastu stope zaposlenosti

Statistics		
Utjecaj_NT_na_povecanje_zaposlenosti		
N	Valid	10
	Missing	0
Mean		3,50
Median		4,00
Mode		4

Izvor: Istraživanje autorice

Prosječna ocjena doprinosa marina rastu stope zaposlenja grada iznosi 3,5 te ukazuje na zaključak da marina ipak ima utjecaj na rast stope zaposlenosti. Mod i medijan iznose 4 i potvrđuju navedeno.

Broj zaposlenika u marinama doživio je blagi rast u protekle 3 godine iako se većinom radilo o zapošljavanju sezonskog karaktera. Marine značajno pridonose rastu stope zaposlenosti u djelatnostima vezanim za nautičare, te imaju i blagi pozitivni utjecaj na ukupni rast stope zaposlenosti, **stoga se pomoćna hipoteza H3 prihvaća.**

Uz navedene zaključke pomoćnih hipoteza, provest će se i dodatna testiranja prije nego što za donese zaključak o glavnoj hipotezi.

Tablica 33. Prosječne ocjene doprinosa imidža marine razvoju grada

Statistics		
Imidz_marine_doprinosi_razvoju_grada		
N	Valid	11
	Missing	0
Mean		4,82
Median		5,00
Mode		5

Izvor: Istraživanje autora

Prosječna ocjena doprinosa imidža marine razvoju grada iznosi 4,82 dok mod i medijan iznose 5. Navedeno ukazuje da imidž marine značajno doprinosi razvoju grada.

Tablica 34. Prosječne ocjene doprinosa marina rastu broja stanovnika

Statistics

P7.4Pridonosi_rastu_broja_stanovnika

N	Valid	10
	Missing	0
Mean		3,20
Median		3,00
Mode		3

Izvor: Istraživanje autorice

Prosječna ocjena doprinosa marina rastu broja stanovnika iznosi 3,2 i ukazuje da marine i nemaju baš neki značajni doprinos rastu broja stanovnika. Mod i medijan, koji iznose 3, potvrđuju navedeno.

Tabela 35. Prosječne ocjene doprinosa marina povećanoj turističkoj potrošnji

Statistics

P7.5Pridonosi_povecanoj_turistickoj_potrosnji

N	Valid	10
	Missing	0
Mean		4,50
Median		5,00
Mode		5

Izvor: Istraživanje autorice

Prosječna ocjena doprinosa marina povećanoj turističkoj potrošnji iznosi 4,5 i ukazuje da marine imaju značajni doprinos povećanoj turističkoj potrošnji. Mod i medijan iznose 5 i potvrđuju navedeno.

Budući da su istraživanjem prihvaćene sve tri pomoćne hipoteze, te je utvrđeno kako imidž marine doprinosi razvoju grada i pridonosi povećanoj turističkoj potrošnji, **glavna istraživačka hipoteza H0 se prihvaća.**

Također, odgovorima gospodina Čogelje još jednom su se potvrdile hipoteze te se ustanovilo da nautički turizam pozitivno utječe na razvoj obalnih gradova.

ZAKLJUČAK

Radom je potvrđeno kako je razvijanje nautičkog turizma neophodno za razvoj lokalne ekonomije u malim gradovima i otocima. Nautički turizam je profitabilan vid turizma koji privlači elitne turiste. Osim radnih mjesta koje kreira u lukama nautičkog turizma, kreira ih i sporedno kroz brodogradnju i ostale popratne sadržaje.

Nije nepoznato kako mnogi obalni gradovi, a pogotovo mjesta na otocima baš u toku turističke sezone oživi, a nautički turizam ima ogromnu ulogu u tome.

Nakon provedenog istraživanja se zaključuje da su ispitanici marina i gradova većinom muškog spola (76,2%) dok su po pitanju dobi ujednačeni. Ispitanici većinom imaju od 6 do 10 godina radnog staža (28,6%), te su visoko obrazovani (42,9%). Obzirom na visok stupanj obrazovanja i relativno kratak radni staž, ne iznenađuje da većina ispitanika radi na pozicijama u middle menadžmentu (52,4%).

Iz istraživanja se zaključuje da nautički turizam doprinosi razvoju svih ispitivanih elemenata nautičke infrastrukture: proširenju vezova (prosječna ocjena 4,55); otvaranju servisne radionice (3,64); poboljšanju prometnica (3,91); izgradnja parkirnih mjesta (3,82); poboljšanju komunalne infrastrukture (4,27); te razvoju vodovodne i električne mreže (4,27).

Većina ispitivanih marina (90,9%) je ulagala u neki oblik nautičke infrastrukture u posljednje 3 godine. Analogno, samo 1 marina nije imala nikakva ulaganja u zadnje 3 godine. Marine većinom ulažu u vezove (90,9%); u servisne radionice (81,8%) i u kupnju opreme (72,7%). Nadalje, predstavnici marina smatraju da gradovi imaju najviše koristi od marina pri: otvaranju hotela, restorana i barova (prosječna ocjena 4,36); zatim slijedi korist u razvoju trgovine (4,27); razvoju financijskih usluga (4,18); razvoju pratećih djelatnosti (4,09); otvaranju obrta (4,00); agencija i turoperatora (3,82); te marikulture, sportskih terena i usluga zdravstva (3,73).

Kod marina je zabilježen blagi rast zaposlenika te se većinom radi o sezonskim poslovima. Ispitanici smatraju i da imidž marine značajno pridonosi razvoju grada (ocjena 4,82) i da ima blagi doprinos rastu broja stanovnika (3,20), te da značajno pridonosi povećanoj turističkoj potrošnji (4,50).

Ukupno 70% ispitivanih gradova podržava razvoj infrastrukture marina. Ta se pomoć manifestira pri realizaciji projekata i kroz financijsku podršku. Nadalje, predstavnici gradova

smatraju da marine imaju vrlo veliki doprinos u stvaranju novih oblika ponude (prosječna ocjena 4,60). Prosječna ocjena rasta broja ugostiteljskih objekata iznosi 4,40. Iz gradova je prepoznat utjecaj marina u zaposlenju u djelatnostima vezane za nautičare (4,5) i utjecaj na opću stopu zaposlenosti (3,5).

Analizirajući ispitanika po demografskim karakteristikama između ACI marina i marina pod upravom lučke kapetanije, vidljivo je da nema razlika prema spolu, dobi, random vijeku i stručnoj spremi. Jedina razlika, prema demografskim obilježjima ispitanika, je u hijerarhijskoj razini. Naime, ispitanici iz ACI marina rade na višim razinama.

Nadalje, ACI marine imaju više vezova u moru, suhih vezova, više servisnih radionica, više parkirališta; dok marine pod upravom lučke kapetanije imaju više prodavaonica. Marine pod upravom lučke kapetanije više ulažu u povećanje kvalitete i broja vezova; češće ulažu u prometnu infrastrukturu; dok manje paze na zaštitu okoliša.

LITERATURA

Knjige i časopisi:

1. Alfier, D., (1994): Turizam, Institut za turizam, Zagreb
2. Antunac, I., (2001): Turizam – Teorijsko-znanstvene rasprave, Institut za turizam, Zagreb
3. Ćurin, A.; (2003): Logistika i marketinški ciljevi nautičkog turizma Hrvatske, Magistarski rad, Zagreb
4. Dulčić, A. (2002): Nautički turizam i upravljanje lukom nautičkog turizma, Sveučilište u Splitu, Split
5. Dulčić, A., Petrić, L. (2001): Upravljanje razvojem turizma, Mate, Zagreb
6. Favro, S. i Kovačić, M. (2010): Nautički turizam i luke nautičkog turizma, Sveučilište u Splitu, Split
7. Geić, S. (2011): Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu, Split
8. Institut za turizam (2004): Održivi turizam u deset koraka – planiranje održivog turizma zasnovanog na baštini i prirodnom naslijeđu, ODRAZ, Zagreb
9. Kovačić, M.; Razvoj nautičkih luka u funkciji održivog razvoja nautičkog turizma, Upravni odjel za pomorstvo, promet i veze
10. Lickorish, L. J. (2006): Uvod u turizam; prev. Dulčić I. D., Split: Ekokon
11. Luković, T., Bilić, M. (2007). Luke nautičkog turizma u Hrvatskoj i strategija lokalnog razvoja. *Naše more*
12. Luković, T. (1995): Marketing-koncepcija razvoja nautičkog turizma Hrvatske, Ekonomski istraživački biro d.o.o., Split
13. Luković, T.: Nautički turizam, defniranje i razvrstavanje, EKONOMSKI PREGLED, 58 (11) 689-708 (2007)
14. Luković, T. i Gržetić Z. (2007): Nautičko turističko tržište u teoriji i praksi Hrvatske i europskog dijela Mediterana, Hrvatski hidrografski institut, Split

15. Luković, T. i Šamanović, J. (2007): Menadžment i ekonomika nautičkog turizma, Hrvatski hidrografski institut, Split
16. Marušić, M. i Prebežac D. (2004): Istraživanje turističkih tržišta, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb
17. Matković, J., Pranić, LJ. (2009), Zanemareni segment turizma RH: Tuzemna višednevna krstarenja malim plovilima - preliminarno istraživanje
18. Pančić-Kombol, T. (2000): Selektivni turizam, TMCP Sagena, Matulji
19. Petrić, L. (2006): Osnove turizma, Ekonomski fakultet Split, Split
20. Petrić, L. (2012): Upravljanje razvojem turizma – aktualne teme i trendovi, Ekonomski fakultet u Splitu, Split
21. Pivac, S., Rozga, A. (2006): Statistika za sociološka istraživanja; Filozofski fakultet Split, Split
22. Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji luka nautičkog turizma (NN, 142/99), članak 2. stavak 1.plit
23. Rozga, A. (2009): Statistika za ekonomiste; Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet Split, Split.
24. Šamanović, J. (2002): Nautički turizam i management marina, Visoka pomorska škola u Splitu, Split
25. Tomljenović, R. (2006): Hrvatski turizam, plavo, bijelo, zeleno, Institut za Turizam, Zagreb
26. Vukčević, M. i Davčar, R. (1996): Izgradnja nautičkog turizma kao sustava u Istarskoj županiji, Fakultet za turizam i vanjsku trgovinu - Dubrovnik, Znanstveni skup, Dubrovnik
27. Vukonić, B. (2010): Turizam – budućnost mnogih iluzija, Plejada, Zagreb
28. Vuković, I. (2000), Međunarodna ekonomija i turizam, Zagreb,
29. Zelenika, R. (2000): Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela; Sveučilište u Rijeci, Rijeka

Internet izvori:

1. Analiza turističke sezone 2014.godine i osnovne smjernice za pripremu turističke sezone 2015.godine. [Internet], <raspoloživo na: <https://www.dalmacija.hr/Portals/0/docs/20.Analiza%20turisti%C4%8Dke%20sezone%202014.%20na%20podru%C4%8Dju%20Splitsko-dalmatinske%20%C5%BEupanije.pdf>>, [pristupljeno 28.08. 2016].
2. Borić, A., (2014), Zakon o pružanju usluga u turizmu. [Internet], <raspoloživo na: <http://www.zakon.hr/z/343/Zakon-o-pru%C5%BEanju-usluga-u-turizmu>>, [pristupljeno 05.05.2016].
3. Državni zavod za statistiku, [Internet], <raspoloživo na: <http://www.dzs.hr/>>, [pristupljeno 25.08.2016].
4. Glavni plan razvoja turizma Splitsko-dalmatinske županije, [Internet], <raspoloživo na: <http://www.dalmacija.hr/portals/0/docs/UOturizam/GLAVNI%20PLAN%20TURIZMA.pdf>>, [pristupljeno 21.08.2016].
5. Horwath Consulting Zagreb., (2007), Glavni plan razvoja turizma Splitsko-dalmatinske županije. [Internet], <raspoloživo na: <http://www.dalmacija.hr/portals/0/docs/UOturizam/GLAVNI%20PLAN%20TURIZMA.pdf>>, [pristupljeno 25.08.2016].
6. Hrvatska Gospodarska Komora, [Internet], <raspoloživo na: <http://www.hgk.hr/gospodarski-profil/turizam-2>>, [pristupljeno 20.08.2016.]
7. Hrvatski hidrografski institut sa suradnicima., (2006), Studija razvoja nautičkog turizma Republike Hrvatske. [Internet], <raspoloživo na: <http://www.mppi.hr/userdocsimages/2008/SRNTH-velikaPROSINAC.pdf>>, [pristupljeno 25.08.2016].
8. Lučka uprava Splitsko-dalmatinske županije, [Internet], raspoloživo na: <http://www.lucka-uprava-sdz.hr/>>, [pristupljeno 25.08.2016].
9. Luković, T. (2007): Nautički turizam, definiranje i razvrstavanje; Pregledni rad, [Internet], <raspoloživo na: [file:///C:/Users/korisnik/Downloads/03Lukovic%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/korisnik/Downloads/03Lukovic%20(3).pdf)>, [pristupljeno 05.05.2016].

10. Marina Tučepi, [Internet], <raspoloživo na: <http://www.marinatucepi.com/>>, [pristupljeno 25.08.2016].
11. Ministarstvo turizma RH (2010): Home page, [Internet], <raspoloživo na: <http://www.mint.hr/default.aspx?id=9504>>, [pristupljeno 21.08.2016].
12. Narodne novine, (2008), Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji luka nautičkog turizma. [Internet], <raspoloživo na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_72_2402.html>, [pristupljeno 27.05.2016].
13. Prirodna obilježja hrvatskog litoralnog prostora kao komparativna prednost za razvoj nautičkog turizma, [Internet], <raspoloživo na: file:///C:/Users/Marijana/Downloads/Favro_Saganic_12_1.pdf>, [pristupljeno 29.08.2016].
14. Rerasd: Razvojna strategija Splitsko-dalmatinske županije 2011.-2013., [Internet], <raspoloživo na: <http://www.rera.hr/Portals/0/docs/javni-poziv-zrs-sdz/Razvojna%20strategija%20SD%C5%BD%202011-2013.pdf>>, [pristupljeno 21.08.2016].
15. Rerasd: Razvojna strategija Splitsko-dalmatinske županije 2011.-2013., [Internet], <raspoloživo na: <http://www.dalmacija.hr/Portals/0/docs/Tajnistvo/%C5%BErs%20sd%C5%BE.pdf>>, [pristupljeno 21.08.2016].
16. Turistička zajednica Splitsko – dalmatinske županije, (2013), Akcijski plan razvitka nautičkog turizma Splitsko-dalmatinske županije. [Internet], <raspoloživo na: http://adriatic-expert.hr/wp-content/uploads/2014/12/STUDIJA_SDZ_DRAFT_250713_compress-NL2.pdf>, [21.08.2016].
17. Vlada RH: Prijedlog strategije razvoja turizma republike Hrvatske do 2020. godine (2013), [Internet], <raspoloživo na: <http://www.mint.hr/UserDocsImages/Strategija-turizam-2020-editfinal.pdf>>, [pristupljeno 25.08.2016].

SAŽETAK

Nautički turizam je jedan poseban oblik turizma i kao takav već dugi niz godina zauzima posebno mjesto kao tema brojnih istraživača. Za sebe veže turiste veće platežne moći te pridonosi stopi zaposlenosti i napretku infrastrukture.

Glavni cilj rada bio je pokazati utječe li nautički turizam na razvoj obalnih gradova i na koje načine.

U prvom dijelu rada predstavljeni su problem i predmet istraživanja, hipoteze, ciljevi i doprinosi rada, te metode koje su korištene pri izradi rada. Kako bi se empirijsko istraživanje provelo, trebalo je teorijski analizirati određene pojmove. Teorijski su analizirani pojam nautičkog turizma, njegov razvoj, vrste kao i luke nautičkog turizma, kao i analiza stanja nautičkog turizma Splitsko-dalmatinske županije i osnovne značajke o samoj županiji.

Nakon završenog teorijskog dijela, sastavljen je anketni upitnik kojeg su ispunjavale ACI marine i marine pod lučkom upravom, kao i gradovi u kojima se nalaze marine.

Rezultati istraživanja putem anketnog upitnika obrađeni su u statističkom programu SPSS te Microsoft Office Excelu. U skladu s rezultatima istraživanja prihvaćaju se sve hipoteze, što znači da nautički turizam pozitivno utječe na razvoj obalnih gradova Splitsko-dalmatinske županije, i to povećanjem zaposlenosti, razvojem infrastrukture i razvojem pratećih djelatnosti.

Ključne riječi: nautički turizam, marine, Splitsko-dalmatinska županija

SUMMARY

Nautical tourism is a special form of tourism and as such has a special place as a subject of many researchers for years. It is associated to tourists with higher purchase power and contributes to the progress of employment and infrastructure.

The main objective of this study was to show the influence of the nautical tourism in the development of coastal cities and in what ways.

In the first part of the paper presents the problem and the subject of research, hypothesis, objectives, contribution and the methods that were used in this work. In order for the empirical research to be conducted, it was necessary to theoretically analyze certain terms. Theoretical analyzes includes: the concept of nautical tourism, its development, types and ports of nautical tourism, as well as the analysis of nautical tourism in Split-Dalmatia County and the basic features of the county.

After completing the theoretical part, a questionnaire was made which was filled by privately owned ports and ports under the port authority, as well as the cities where they are located.

The results of research through the questionnaire were analyzed in the statistical program SPSS and Microsoft Excel. In accordance with the results of the research all hypotheses were accepted, which means that nautical tourism has a positive effect on the development of the coastal cities of Split-Dalmatia County, and contributes to the increase of employment, development of infrastructure and the development of supporting activities.

Keywords: nautical tourism, ports, Split-Dalmatia county

PRILOZI

1. Popis slika

Slika 1. Postojeće lokacije nautičkih luka u Splitsko-dalmatinskoj županiji.....	31
Slika 2. Ispitanici prema spolu.....	41
Slika 3. Ispitanici prema dobi	42
Slika 4. Ispitanici prema radnom vijeku	43
Slika 5. Ispitanici prema stručnoj spremi.....	44
Slika 6. Ispitanici prema poziciji na kojoj rade.....	45
Slika 7. Utjecaj nautičkog turizma na proširenje broja vezova	47
Slika 8. Utjecaj nautičkog turizma na otvaranje servisne radionice	48
Slika 9. Utjecaj nautičkog turizma na izgradnju poboljšanje prometnica	49
Slika 10. Utjecaj nautičkog turizma na izgradnju novih parking mjesta	50
Slika 11. Utjecaj nautičkog turizma na razvoj komunalne infrastrukture	51
Slika 12. Utjecaj nautičkog turizma na razvoj vodovodne i električne infrastrukture.....	52
Slika 13. Područje ulaganja marina u protekle 3 godine	53

2. Popis tablica

Tablica 1. Elementi kategorizacije luka nautičkog turizma.....	21
Tablica 2. Prostorna obilježja većih otoka županije	28
Tablica 3. Površina akvatorija u RH i Splitsko-dalmatinskoj županiji, 2006.- 2012.....	30
Tablica 4. Luke nautičkog turizma u RH i Splitsko-dalmatinskoj županiji, 2006.- 2012.	30
Tablica 5. Broj vezova u RH i Splitsko-dalmatinskoj županiji, 2006.-2012.	31
Tablica 6. Swot analiza nautičkog turizma SDŽ	36
Tablica 7. Ispitanici prema spolu	41
Tablica 8. Ispitanici prema dobi.....	42
Tablica 9. Ispitanici prema radnom vijeku	43
Tablica 10. Ispitanici prema stručnoj spremi	44
Tablica 11. Ispitanici prema poziciji na kojoj rade.....	45
Tablica 12. Utjecaj nautičkog turizma na proširenje broja vezova.....	46
Tablica 13. Ulaganja u povećanje kvalitete i broja vezova	47
Tablica 14. Utjecaj nautičkog turizma na otvaranje servisne radionice	48

Tablica 15. Utjecaj nautičkog turizma na izgradnju poboljšanje prometnica.....	49
Tablica 16. Utjecaj nautičkog turizma na izgradnju novih parking mjesta	50
Tablica 17. Utjecaj nautičkog turizma na razvoj komunalne infrastrukture.....	51
Tablica 18. Utjecaj nautičkog turizma na razvoj vodovodne i električne infrastrukture.....	52
Tablica 19. Prosječne ocjene doprinosa razvoja nautičke infrastrukture.....	53
Tablica 20. Podržavanje razvoja infrastrukture marina s aspekta grada.....	54
Tablica 21. Prosječne ocjene utjecaja na razvoj grada	55
Tablica 22. Doprinos marine stvaranju nove ponude	55
Tabela 23. Prosječne ocjene doprinosa marina stvaranju novoj ponudi.....	56
Tablica 24. Doprinos marine rastu broja ugostiteljskih objekata	56
Tabela 25. Prosječne ocjene doprinosa marine rastu broja ugostiteljskih objekata.....	57
Tabela 26. Stopa zapošljavanja u protekle 3 godine.....	57
Tabela 27. Prosječne ocjene stope zaposlenja u posljednje 3 godine.....	58
Tablica 28. Karakter zapošljavanja.....	58
Tabela 29. Doprinos rastu stope zaposlenja u djelatnostima vezane za nautičare.....	58
Tablica 30. Prosječne ocjene doprinosa rastu stope zaposlenja u djelatnostima vezane za nautičare.....	59
Tablica 31. Utjecaj nautičkog turizma na povećanje stope zaposlenosti.....	59
Tabela 32. Prosječne ocjene doprinosa rastu stope zaposlenosti.....	60
Tablica 33. Prosječne ocjene doprinosa imidža marine razvoju grada.....	60
Tablica 34. Prosječne ocjene doprinosa marina rastu broja stanovnika	61
Tabela 35. Prosječne ocjene doprinosa marina povećanoj turističkoj potrošnji.....	61

3. DUBINSKI INTERVJU

Dubinski intervju proveden je u kolovozu 2016. g. sa gospodinom Stipom Čogeljom, privremenim pročelnikom Upravnog odjela za turizam i pomorstvo u Splitu.

Pitanja koja su pitana te odgovori na pitanja napisana su u nastavku.

1. Vaše radno mjesto u SDŽ

Vršitelj dužnosti pročelnika Upravnog odjela za turizam i pomorstvo

2. Vaša stručna sprema

VSS (dipl.iur.)

3. Vaša dob

30

4. Broj godina provedenih na ovom radnom mjestu

1 (ukupno 6,5 godina radnog iskustva, Lučka uprava Splitsko-dalmatinske županije, Splitsko-dalmatinska županija).

5. Smatrate li da nautički turizam pozitivno utječe na razvoj obalnih gradova u SDŽ? (Prvenstveno govorimo o gradu Splitu, Trogiru, Hvaru, Visu, Makarskoj, te mjestima Milna, Vrboska, Tučepi i Maslinica)

Uzmemo li samo sliku prije i poslije gradova/općina u kojima je nedavno izgrađena lučka infrastruktura (npr. Makarska i Maslinica) svakako se da primijetiti znatan napredak, kako vizualni tako i poslovni. Naime, uz lučku infrastrukturu u zadnje vrijeme intenzivnije se gradi i lučka suprastruktura, odnosno uz same luke niču dodatni poslovni i uslužni sadržaji koji obogaćuju ponudu, otvaraju nova radna mjesta i dakako utječu na razvoj samoga mjesta.

6. Na kojim pretpostavkama temeljite svoj stav?

Osim gore navedenog, potrebno je napomenuti da je do prije nekoliko godina veliki broj nautičara „luta“ našim prekrasnim Jadranom jer nije bilo dovoljno infrastrukture za primiti toliki broj plovila. Nakon povećavanja kapaciteta nautičkih dijelova luka otvorenih za javni promet i olakšavanjem postupka za ishođenje koncesije za izgradnju luka nautičkog turizma – marina istim tim nautičarima otvorile su se nove prilike i sadržaji u jedinicama lokalne samouprave. Naravno, dolaskom nautičara podigla se i sama ponuda u tim jedinicama lokalne samouprave, a posebno uzevši u obzir da su ti gosti visoke platežne moći. Ukupni prihod u lukama nautičkog turizma u prošloj godini porasli su za 19%, a što naravno prati i porast prihoda u popratnim uslužnim i poslovnim sadržajima jedinice lokalne samouprave.

7. Postoji li sustav za praćenje efekata utjecaja nautičkog turizma na razvoj obalnih gradova u SDŽ?

Nažalost, za sada ne postoji posebno izdvojen sustav za praćenje efekata utjecaja nautičkog turizma. Efekti se prate kroz analize Državnog zavoda za statistiku.

8. Postoje li pokazatelji putem kojih možete kvantificirati navedeni utjecaj?

Mislim da je sve odgovoreno u prethodnim pitanjima.

9. Smatrate li da marine u Splitsko-dalmatinskoj županiji imaju utjecaj na grad u kojem se nalaze i to razvojem djelatnosti kao što su: (ukratko prokomentirajte u kojoj mjeri se slažete sa navedenim tvrdnjama)

- *Otvaranjem poduzetničkih obrta vezanih za servis i održavanje plovila*
Da. Međutim, samo u većim gradovima.
- *Djelatnosti turističkih agencija i turoperatora*
Da. Posebno u sklopu luka nautičkog turizma i vezano uz charter.
- *Otvaranjem hotela, restorana, barova*
Ponajviše.
- *Marikultura*
Nisu baš kompatibilni.

- *Trgovina*
U svakom slučaju.
- *Sportski tereni*
Da. Međutim, nedostaje prostora za takve sadržaje.
- *Prateće djelatnosti u vodenom prijevozu*
Prijevoz putnika, taxi,...
- *Financijske usluge*
Osim bankomata, ne.
- *Usluge zdravstva*
Opterećuju se postojeći kapaciteti. Ulaganja u domove zdravlja i ambulante bi se trebala povećati.

10. Procijenite koliko je marina (ACI Split) doprinijela jačanju imidža Splita kao turističke, a koliko kao destinacije nautičkog turizma?

S obzirom da je to jedan od prvih velikih turističkih projekata, zasigurno je pridonijela na jačanju turističkog imidža Grada Splita. Međutim, smatram da Grad Split u smislu nautičkog turizma (u pravom smislu riječi, a ne po jeftinim vezovima u lukama posebne namjene – športskim lučicama) uopće nije prepoznat. ACI je kao državna tvrtka trebao investirati u još jednu luku nautičkog turizma na području Splita. Nadam se da će projekt na Duilovu zaživjeti!

11. Detaljnije prokomentirajte navedene tvrdnje vezane za grad.

- *AcI marina pridonosi rastu stope zaposlenja u djelatnostima vezane za nautičare*
Otvaranjem luka nautičkog turizma – marina otvara se veći broj radnih mjesta, nego kada se grade luke otvorene za javni promet.
- *AcI marina pridonosi stvaranju novih oblika ponude u gradu*
Otvaraju se ponude uglavnom u uslužnom sektoru.
- *AcI marina pridonosi rastu broja ugostiteljskih objekata*
Svakako.
- *AcI marina pridonosi rastu broja stanovnika*
Smatram da otvaranje novih marina nema puno veze s porastom broja stanovnika.
- *AcI marina pridonosi povećanoj turističkoj potrošnji*

Nautičari su gosti s visokom platežnom moći.

12. Koliko nautički turizam utječe na razvoj nautičke infrastrukture i koliko i kako tome doprinosi SDŽ?

Nužno utječe jer porastom broja nautičara moraju rasti i infrastrukturni kapaciteti. Splitsko-dalmatinska županija kroz Lučku upravu Splitsko-dalmatinske županije, Upravni odjel za turizam i pomorstvo i Turističku zajednicu Splitsko-dalmatinske županije snažno utječe na razvoj te vrste selektivnog oblika turizma s obzirom da je od strategije razvoja pa sve do investicija Županija najviše, ako ne i jedino, bila uključena (strateško promišljanje i izgradnja).

13. Koliko nautički turizam utječe na razvoj pratećih djelatnosti i koliko i kako tome doprinosi SDŽ?

Splitsko-dalmatinska županija je prepoznala potrebno izgradnje dodatnog sadržaja uz lučku infrastrukturu te je kroz svoje programe sufinancirala projekte jedinicama lokalne samouprave koji se odnose na povećanje sanitarnih, uslužnih i ostalih ponuda na području uz luke otvorene za javni promet. Također, otvaranjem novih nautičkih kapaciteta ili samim uređenjem obale postiže se da do sada ne iskorišteni privatni kapaciteti dobivaju novu priliku i ruho, a što nerijetko biva iskorišteno.

14. Koliko nautički turizam utječe na povećanje stope zapošljavanja i koliko i kako tome doprinosi SDŽ?

Osim neposrednog zapošljavanja u marinama i kod koncesionara u lukama otvorenim za javni promet, novi sadržaji u privatnom vlasništvu tome uvelike doprinose.

15. Postoji li kakva razlika u načinu potpomaganja marina pod lučkom upravom u odnosu na ACI marine u SDŽ?

Naravno, u luke otvorene za javni promet se ulaže direktno (za izgradnju) dok se za luke nautičkog turizma jedinicama lokalne samouprave sufinancira projektna dokumentacija te se

investitorima daje institucionalna podrška. Pojednostavljen je i ubrzan postupak pripreme za davanje koncesije.

4. ANKETNI UPITNICI

Anketni upitnik za ACI marine.

Upitnik za potrebe istraživanja- Utjecaj nautičkog turizma na razvoj obalnih gradova u Splitsko-dalmatinskoj županiji

Poštovani, studentica sam diplomskog studija Ekonomskog fakulteta u Splitu. Ova anketa je napravljena za potrebe izrade diplomskog rada. Anketa je u potpunosti anonimna te će se prikupljeni podatci koristiti samo u svrhu izrade rada.

Unaprijed zahvaljujem na uloženom vremenu i trudu.

1. Spol

- M
- Ž

2. Dob

- Do 30 godina
- 31 – 40 godina
- 41 – 50 godina
- 51 – 60 godina
- 61 i više godina

3. Radni vijek

- Do 5 godina
- 6 – 10 godina
- 11 – 15 godina
- 16 – 20 godina
- 21 godina i više

4. Stručna sprema

- NSS
- SSS
- VŠS
- VSS

5. Pozicija u organizaciji

- Top management
- Middle management
- Low management

- ACI Split
- ACI Trogir
- ACI Palmižana
- ACI Milna
- ACI Vrboska

6. Lokacija marine

7. Broj vezova u moru

- 0-50
- 51-100
- 101-150
- 151-200
- 201 i više

8. Broj suhих vezova

- 0-10
- 11-20
- 21-30
- 31-40
- 41 i više

9. Sadržaj marine (više mogućih odgovora)

- Servisna radionica
- Crpka za gorivo
- Restorani
- Prodavaonice
- Parkiralište
- Kafići i slastičarne
- Šetnice

10. Ocijenite u kojoj mjeri se slažete sa navedenim tvrdnjama:

(1-u potpunosti se ne slažem; 2-ne slažem se; 3-niti se slažem niti se ne slažem; 4-slažem se; 5-u potpunosti se slažem)

10.1. ACI marina redovito ulaže u povećanje kvalitete i broja vezova (bilo suhих ili u moru)

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

10.2. ACI marina svake godine ulaže u prometnu infrastrukturu

- 1 2 3 4 5

10.3. Navedite u što ste ulagali u protekle 3 godine

- Vezovi u moru
- Suhi vezovi
- Kupnja opreme
- Otvaranje servisa i održavanje brodova za popravak
- Ostalo
- Ništa od navedenog

10.4. Menadžment ACI marine redovito ulaže u okoliš i ekološka unaprijeđenja

- 1 2 3 4 5

10.5. Navedite u što ste ulagali u protekle 3 godine

- Novi načini zbrinjavanja otpada
- Izgradnja spremnika za rabljena ulja i sanitarnu vodu
- Ulaganja u opremu za odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda
- Kupnja brodica sa opremom za skupljanje površinskog smeća
- Ostalo
- Ništa od navedenog

10.6. ACI Marina iz godine u godinu bilježi rast broja ugostiteljskih objekata (restorana i kafića)

- 1 2 3 4 5

10.7. Od navedenih ugostiteljskih objekata, čiji je broj povećan u posljednje 3 godine (više mogućih odgovora)

- Kafići
- Restorani
- Slastičarnice
- Hoteli i sl.

11. Kako i na koji način ACI marina doprinosi razvoju nautičke infrastrukture u gradu:

(1-u potpunosti se ne slažem; 2-ne slažem se; 3-niti se slažem niti se ne slažem; 4-slažem se; 5-u potpunosti se slažem)

	1	2	3	4	5
Proširenjem broja vezova u moru					
Otvaranjem servisnih radionica					
Izgradnjom i poboljšanjem prometnica					
Izgradnjom novih parking mjesta					
Doprinosi razvoju komunalne infrastrukture					
Doprinosi razvoju vodovodne i električne mreže					

12. Koliko ste doprinijeli poboljšanju grada razvojem pratećih djelatnosti i koje su to?

	1	2	3	4	5
Djelatnosti turističkih agencija i turoperatora					
Otvaranjem hotela, restorana, barova					
Marikultura					
Trgovina					
Sportski tereni					
Prateće djelatnosti u vodenom prijevozu					
Financijske usluge					
Usluge zdravstva					

13. Organizirate li evente koji će privući posjetitelje?

- Da
- Ne

14. Procijenite stope zapošljavanja u marini u protekle 3 godine.

- Smanjio se broj zaposlenika za više od 15%
- Smanjio se broj zaposlenika do 15%
- Broj zaposlenika je ostao isti
- Povećao se do 15%
- Povećao se za više od 15%

15. Koji je karakter zapošljavanja u ACI marini?

- Sezonski poslovi
- Poslovi za stalno

16. Procijenite trend dolazaka posjetitelja u ACI marinu u 2015. godini u odnosu na godine ranije.

- 1 - znatno manje posjetitelja
- 2 - manje posjetitelja
- 3 - isto kao prethodnih godina
- 4 - više posjetitelja
- 5 - znatno više posjetitelja

17. Procijenite trend prihoda ACI marine u 2015. godini u odnosu na godine ranije.

- 1 - znatno manji prihodi
- 2 - manji prihodi
- 3 - isto kao prethodnih godina
- 4 - viši prihodi
- 5 - znatno viši prihodi

18. Ocijenite koliko imidž ACI marine doprinosi razvoju grada.

1 ne doprinosi uopće, 5 – znatno doprinosi

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Hvala na uloženom vremenu i trudu.

Napomena** isti anketni upitnik poslan je na adrese marina koje su pod lučkom upravom, sa razlikom što u tom upitniku ključna riječ nije ACI marina, već marina.

Anketni upitnik za gradove.

Upitnik za potrebe istraživanja - Utjecaj nautičkog turizma na razvoj obalnih gradova u Splitsko-dalmatinskoj županiji

Poštovani, studentica sam diplomskog studija Ekonomskog fakulteta u Splitu. Ova anketa je napravljena za potrebe izrade diplomskog rada. Anketa je u potpunosti anonimna te će se prikupljeni podatci koristiti samo u svrhu izrade rada.

Unaprijed zahvaljujem na uloženom vremenu i trudu.

1. Spol

- M
- Ž

2. Dob

- Do 30 godina
- 31 – 40 godina
- 41 – 50 godina
- 51 – 60 godina
- 61 i više godina

3. Radni vijek

- Do 5 godina
- 6 – 10 godina
- 11 – 15 godina
- 16 – 20 godina
- 21 godina i više

4. Stručna sprema

- NSS
- SSS
- VŠS
- VSS

5. Radno mjesto

- Voditelj službe
- Zaposlenik
- Pripravnik

6. Lokacija grada

- Split
- Trogir
- Hvar
- Milna
- Vrboska
- Vis
- Makarska
- Maslinica
- Tučep

7. Ocijenite u kojoj mjeri Aci marina pridonosi razvoju grada.

1 - uopće ne doprinosi; 2 - ne pridonosi; 3 - niti pridonosi niti ne pridonosi; 4 - pridonosi; 5 - u potpunosti pridonosi

Aci marina pridonosi rastu stope zaposlenja u djelatnostima vezane za nautičare	1	2	3	4	5
Aci marina pridonosi stvaranju novih oblika ponude u gradu					
Aci marina pridonosi rastu broja ugostiteljskih objekata					
Aci marina pridonosi rastu broja stanovnika					
Aci marina pridonosi povećanoj turističkoj potrošnji					

8. Na koji način podržavate razvoj prateće infrastrukture u vašim marinama?

- Pomoć pri realizaciji projekata
- Financijska podrška
- Smanjenje nameta
- Ništa od navedenog

9. Procijenite koliko razvoj nautičkog turizma u vašem gradu utječe na povećanje stope zaposlenosti?

- Uopće ne utječe
- Utječe do 2%
- Do 5%
- Do 7%
- Do 10%
- 11% i više

10. Koliko nautički turizam pridonosi povećanju turista u vašem gradu?

- Uopće ne pridonosi
- Pridonosi jako malo
- Znatno pridonosi

11. Procijenite trend kretanja prihoda od nautičkog turizma u protekle 3 godine.

- 0 - ne mogu procijeniti
- 1 - znatno se smanjuju
- 2 - smanjuju se
- 3 - isti su
- 4 - povećavaju se
- 5 - znatno se povećavaju

Hvala na uloženom vremenu i trudu.